Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi
Journal of Ottoman Legacy Studies
e-ISSN: 2148-5704
Cilt 13, Sayı 36, Temmuz 2026 / Volume 13, Issue 36, July 2026

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş/Received: 23.12.2025
Kabul/Accepted: 16.04.2026
DOI: 10.17822/omad.133612

Atıf/Citation: Raziye Çiğdem ÖNAL "Trabzon Sülüklü Mezarlığında Bulunan 19. Yüzyıl Erkek Mezar Taşları-IV (1875-1899)". *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi* 13/36 (2026): 492-521.

Raziye Çiğdem ÖNAL
Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü
cigdemornek@ktu.edu.tr, https://orcid.org/0000-0002-8860-5949

Trabzon Sülüklü Mezarlığında Bulunan 19. Yüzyıl Erkek Mezar Taşları-IV (1875-1899)[1]

19th Century Male Tombstones in Trabzon Sülüklü Cemetery – IV (1875-1899)[2]

Öz: Bu çalışma, Trabzon'un modern dönem mezarlıklarından biri olan Sülüklü Mezarlığı'nda yer alan ve 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen erkek mezar taşlarını konu edinmektedir. Mezarlıkta toplam 230 adet 19. yüzyıl erkek mezar taşı bulunmakta olup, 1800–1874 yılları arasına ait olanlar daha önce üç ayrı çalışma ile literatüre kazandırılmıştır. Bu bağlamda, çalışmanın temel amacı yalnızca son çeyreğe ait taşları belgelemek değil, aynı zamanda önceki dönemlere ait verilerle birlikte değerlendirme yaparak, 19. yüzyıl Osmanlı taşra mezar taşı geleneğinin genel karakterini ortaya koymaktır. Araştırma sahasındaki tüm mezar taşları yerinde incelenmiş; konum tespiti yapılmış, ölçümleri alınmış, kitabeleri transkribe edilmiş ve fotoğrafları çekilmiştir. İki boyutlu çizime uygun örneklerin dijital ortamda cephe çizimleri yapılmış, tüm taşlar form ve süsleme özellikleri açısından değerlendirilerek kataloglanmıştır. Taşlar üzerinde yer alan şahıs adları, meslekler, yer adları, ölüm nedenleri gibi sosyo-kültürel verilerin yanı sıra; dua, af dileme ve nasihat içeren kitabe metinleri, şiirleri yazan şairler ile yazıları taşa işleyen hattatların kimlikleri tespit edilmiştir. Ayrıca yazıların dizilişi, serlevha düzeni, taş formları, başlık tipleri ve bezeme gibi unsurlar detaylı biçimde analiz edilerek, bu mezar taşlarının Osmanlı dönemi mezar taşı geleneği içindeki yeri belirlenmiştir. Sülüklü Mezarlığı'nda bulunan 19. Yüzyıl erkek mezar taşlarının merkeze alındığı bu çalışma, belgeleyici yönüyle yerel Osmanlı mirasını tanıtmaya katkı sağlamayı hedeflerken, aynı zamanda 19. yüzyılda başkent İstanbul dışında da etkili olan Batı sanat anlayışlarının taşradaki yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Batılılaşma, Serpuş, Serlevha, Huve'l Bâkî, Âh mine'l-mevt.

Abstract: This study focuses on the male tombstones dating to the last quarter of the 19th century in Sülüklü Cemetery, one of the modern-period burial grounds of Trabzon. The cemetery contains a total of 230 male tombstones from the 19th century, with those dated between 1800 and 1874 previously documented in three separate monographic studies. Accordingly, the primary aim of this study is not only to document the tombstones from the final quarter of the century but also to evaluate them in conjunction with earlier examples in order to reveal the overall characteristics of 19th-century Ottoman provincial tombstone traditions. All tombstones within the study area were examined in situ, with their locations determined, dimensions measured, inscriptions transcribed, and photographs taken. Two-dimensional digital elevation drawings were produced for those suitable, and all tombstones were catalogued and evaluated in terms of their formal and ornamental features. In addition to sociocultural data such as personal names, professions, place names, and causes of death, the inscriptions were analyzed in terms of religious supplications, pleas for forgiveness, and advisory expressions. The names of the poets who composed the epitaphs and the calligraphers who engraved the inscriptions were also identified. Moreover, the layout of inscriptions, serlevha (heading) structure, tombstone shapes, serpuş (headgear) types, and decorative motifs were meticulously analyzed to determine the place of these tombstones within the broader Ottoman gravestone tradition. By focusing on Sülüklü Cemetery, this study aims not only to contribute to the documentation and preservation of local Ottoman heritage but also to reveal how

[1]Bu çalışma Karadeniz Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje kodu: SBA-2024-11241.
[2] This work was supported by Scientific Research Projects Coordination Unit of Karadeniz Technical University. Project code: SBA-2024-11241.

Western artistic trends that prevailed in the 19th century were reflected in provincial areas beyond the imperial capital, Istanbul.

Keywords: Westernization, Serpuş, Serlevha, Huve'l Bâkî, Âh mine'l-mevt.

Extended Abstract: Sülüklü Cemetery, situated in Ortahisar, the center district of Trabzon, is a contemporary cemetery from the Republican era; nonetheless, it currently serves as an open-air museum showcasing several tombstones from the Ottoman period. Several stones, formerly stored in warehouses for years due to the removal of Ottoman-era graves resulting from changing circumstances, have lately been relocated here for exhibition. A multitude of tombstones from the 17th, 18th, and 19th centuries were documented by individuals who had previously studied the cemetery. The present study focused on 58 male gravestones dating between 1875 and 1899, as previous studies had excluded these, from a total of roughly 230 gravestones.

The stones analyzed in this study were meticulously measured during fieldwork, selected for transfer to a two-dimensional drawing environment, digitized for their inscriptions, and documented with detailed photographs. Each stone was subsequently cataloged with individual identification slips. The tombstones' inscriptions elucidated their significance within the artistic milieu of the era, assessed via the lens of Art History.

The tombstones analyzed in this study hold significant importance for both quality and number. They exemplify exceptional excellence in both craftsmanship and materials. Despite having surpassed their utility, such as identifying the grave's location, they offer significant insights into the era. While not positioned at the forefront of their respective graves, all these tombstones, recognized as markers placed at the heads of earthen graves, were relocated to this area. In contrast, those on the islands were interred and displayed, whereas those in the central corridor and before the east wall were affixed to a concrete pedestal. All the stones are composed of marble, and the techniques employed include chiseling and carving-embossing. Upon analysis of the tombstones' morphology, it was concluded that thirteen had a cylindrical shape, while the remainder possessed vertical or vertical rectangular forms. Fez, kavuk and turban (turban of the scholars and ulema) were used as headpieces on the tombstones.

The ornate characteristics of the tombstones prominently display the Western techniques and motifs that prevailed during their creation. Findings indicate that talik calligraphy is favored over sülüs calligraphy for inscriptions. Three calligraphers responsible for engraving the stone inscriptions were recognized, along with fifteen poets credited for authoring the verses on those inscriptions. The inscriptions were studied for content and personal details, including prevalent names, familial and clan designations of the era, geographical origins, and the vocations of the individuals. Furthermore, data regarding causes of death, ages at death, petitions to Allah, requests for forgiveness, counsel to individuals, and appeals for prayers were analyzed.

Created in the fourth quarter of the 19th century, these stones have a notable resemblance to those from the first half of the century. The capitals of cylindrical and vertical rectangular tombstones indicate that the evolution of dress and attire during the period occurred concurrently on the tombstones, emphasizing that art is influenced by actual life. These stones, created during the state's westernization, illustrate the evolution of motif vocabulary, advancements in methods, and the adaptation of Ottoman artisans to shifting styles. In Trabzon, which possesses a significant quantity of tombstones distinguished by style and ornamentation comparable to those crafted in Istanbul, the capital of the era, the observations regarding male tombstones from the fourth quarter of the 19th century indicate that these monuments were created in alignment with the "capital style" of Istanbul. This implies that the tombstones of the city, which maintained proximity to the capital as a port city, may have been imported from Istanbul, or that local artists and artisans were adept at emulating the artistic standards of the capital.

Giriş

Doğu Karadeniz'in önemli kentleri arasında yer alan Trabzon, hem İpek Yolu üzerinde bulunması hem de ulusal ve uluslararası deniz ticaretinin büyük bir bölümünü karşılaması sebebiyle 19. Yüzyılda devletin ehemmiyet verdiği kentler arasında yerini almıştır. Kentin bu jeopolitik konumu, sosyoekonomik ve sosyokültürel açıdan Anadolu'daki diğer taşra kentlerinin bir adım önüne geçmesine katkıda bulunmuştur. Mimari ve sanatsal özellikleri de bu doğrultuda gelişmiş olan kentin Osmanlı dönemine ait eserleri arasında yer alan mezar taşları da zengin bir birikime sahiptir. Gerek sipariş üzerine getirtilen gerekse mahalli sanatçılar eliyle şekillendirilen bu taşların önemli bir çoğunluğu günümüzde Sülüklü Mezarlığı'nda sergilenmektedir.

Sülüklü Mezarlığı, Trabzon'un merkez ilçesi olan Ortahisar'da Değirmendere Mahallesi'nde bulunmaktadır. Kentin definlerinin hala devam ettiği bu modern mezarlık, 2000'li yıllardan sonra Osmanlı dönemine ait tarihi mezar taşlarının sergilendiği bir mekan olarak da kullanılmaya başlamıştır. Osmanlı döneminde kentin çeşitli hazirelerinde bulunan fakat mimari

gereklilikler yüzünden toplatılarak[3] büyük çoğunluğu depolarda bekletilen tarihi mezar taşları, bu mezarlığa ve kentin diğer uygun alanlarına taşınarak sergilenmeye başlamıştır.

17, 18, 19 ve 20. Yüzyıllara ait hem kadın hem de erkeklere ait baş ve ayakucu şahidelerinin sergilendiği, 75 adadan ve kuzey-güney yönlü orta koridor ile doğu yöndeki çevre duvarı önünde oluşturulan sergi koridorlarından müteşekkil Sülüklü Mezarlığı'nda bulunan mezar taşları, Osmanlı mezar taşı geleneğinin önemli örneklerini temsil etmekte ve mezarlık zengin bir arşive ev sahipliği yapmaktadır **(G.1, G.2, G.3, G.4)**.

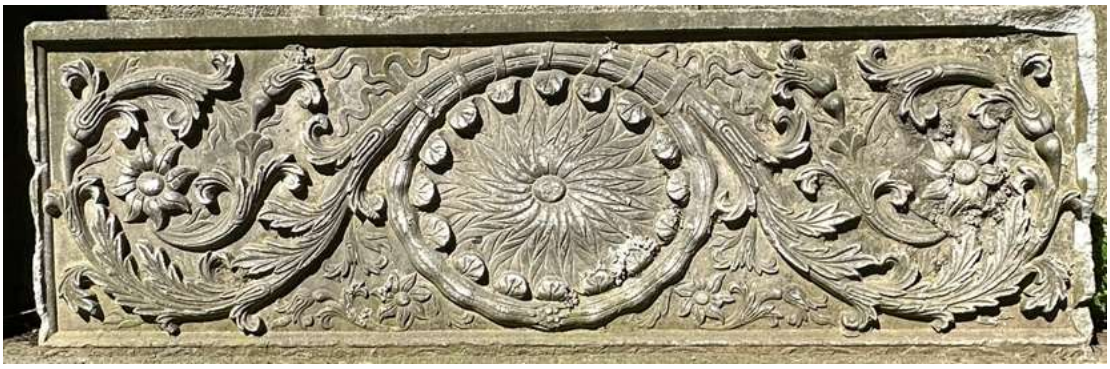
Görsel 1-2. Sülüklü Mezarlığı sergileme alanları

Halkın ziyaretine açık olan bu taşların büyük bir çoğunluğu tarihi, edebi ve sanatsal yönleri açısından bir takım çalışmalara konu edilmiştir[4] fakat 19. Yüzyıl tarihli erkek mezar taşları bu çalışmaların kapsamı dışında kalmıştır. Alanyazına önemli veriler sağlayan 19. Yüzyıl erkek

[3] Mehmet Akif Bal, "Trabzon'da Yok Olan Tarihi Müslüman Mezarlıkları ve Bunların Trabzon Şehir Kültürüne Etkileri," *I. Uluslararası Geçmişten Günümüze Trabzon'da Dini Hayat Sempozyumu Bildirileri II*, (2016): 687-710.

[4] Hülya Ölçay, "Trabzon Sülüklü Şehir Mezarlığı 19. Yüzyıl Kadın Mezar Taşları" (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2004); Kader Yer, "Trabzon Sülüklü Şehir Mezarlığındaki 18. Yüzyıl Mezar Taşları" (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2004); İsmail Gedikli, "Akçaabat Yöresindeki Osmanlı Dönemi Mezar Taşları" (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, 2010); Sevinç Eren, "Trabzon İli Gülbahar Hatun ve Tavanlı Camii Hazireleri ile Küçük İmaret Mezarlığı'ndaki Mezar Taşları" (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 2011), Hatice Belge, "Trabzon Mezarlıkları ve Mezar Anıtları" (Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2018); Davut Kaya, "Trabzon Ayasofya Müzesi ile Boztepe Mezarlığındaki Osmanlı Mezar Taşları" (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2021); Sevinç Eren, "Trabzon Gülbahar Hatun Camii Haziresi'ndeki Erkek Mezar Taşları,", *Dini Araştırmalar,* 15(40), (2012): 222-246; Bal, "Trabzon'da Yok Olan," 687-710; Sevinç Eren, "Trabzon Tavanlı Cami Haziresi 19. Yüzyıl Kadın Mezar Taşları,", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 46, (2018): 91-122; Sevinç Eren, "19. Yüzyıl Geç Dönem Osmanlı Mezar Taşlarının Trabzon Küçük İmaret Mezarlığı Örneği Üzerinden İncelenmesi," *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* 6(11), (2020): 345-363; Halit Çal, "Karadeniz Bölgesi'nde 18. Yüzyıl Kadın Mezar Taşları," *Osmanlı Sanatında Değişim ve Dönüşüm* içinde, ed. A. Budak ve M. Yılmaz, (İstanbul: Literatürk Academia, 2019), 105-130.

mezar taşlarının da belgelenmek istenmesi, bu çalışmaların yapılmasını gerektirmiş, toplam sayısı 230 olan bu taşlar, yoğunluğu sebebiyle yüzyılı çeyreklik dilimler halinde anlatmaya imkan tanımış ve 4 ayrı çalışma yapılmıştır. İlk üç çalışmada[5] 1800 ile 1874 yılları arasına tarihlenen taşlar belgelenmiştir ve 19. Yüzyılın son çeyreğine denk gelen 1875 ile 1899 yılları arasındaki 58 taşın detaylandırılması için de bu çalışma hazırlanmıştır. Kapsam dahilindeki bu taşlardan 1'i 6. adada, 3'ü 13. adada, 1'i 14. adada, 2'si 15. adada, 1'i 16. adada, 3'ü 17. adada, 4'ü 18. adada, 1'i 22. adada, 1'i 23. adada, 2'si 28. adada, 3'ü 29. adada, 2'si 33. adada, 1'i 35. adada 15'i orta koridorun sol yönünde, 11'i orta koridorun sağ yönünde, 3'ü doğu cephe koridorunun ortasında, 3'ü doğu cephenin solunda ve 1'i de doğu cephenin sağında bulunmaktadır.

Görsel 3. Sülüklü Mezarlığı'nda sergilenen bir sanduka örneği

Görsel 4. Sülüklü Mezarlığı'nda 6. adada sergilenen mezar taşları

Adalarda bulunan mezar taşları, toprağa gömülmüşken, koridorlarda yer alanlar beton bir kaideye sabitlenmiştir. Çalışmanın öznesi olan bu taşlar, yapılan saha çalışmasında detaylı olarak ölçülendirilmiş, uygun olanlar iki boyutlu çizim ortamına aktarılmış[6], kitabeleri dijital ortama alınmış[7] ve detaylı fotoğrafları çekilerek hepsi için ayrı ayrı tanıtım fişleri oluşturularak katolog düzeninde aktarılmıştır. Mezar taşlarının verdiği bilgiler doğrultusunda dönemsel sanat unsurları, edebi yansıması, tarihi belge niteliğindeki içerik bilgilerinin değerlendirmeleri yapılarak dönemin

[5] Raziye Çiğdem Önal, "Trabzon Sülüklü Mezarlığı'nda Bulunan 19. Yüzyıl Erkek Mezar Taşları – I (1800-1824)," *ESSA IV. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler ve Sanat Sempozyumu (İstanbul: 12-13 Temmuz 2024) Bildirileri*, (2024): 119-156; Raziye Çiğdem Önal, "Trabzon Sülüklü Mezarlığı'nda Bulunan 19. Yüzyıl Erkek Mezar Taşları – II (1825-1849)," *28. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (Ankara: 16-18 Ekim 2024) Bildirileri*, (2026): 1345-1395; Raziye Çiğdem Önal, "Trabzon Sülüklü Mezarlığı'nda Bulunan 19. Yüzyıl Erkek Mezar Taşları – III (1850-1874)," *Karedeniz İncelemeleri Dergisi*,*20 (40)*, (2026): 159-194

[6] Çizimler (Tablo 1), Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü doktora öğrencisi Yüksek İç Mimar Zeynep Nilsun Çuvalcıoğlu tarafından 1/20 ölçekle çizilmiştir.

[7] Kitabe metinlerinin çevirilerinde Murat Yüksel'in yayınlarından faydalanılmıştır. Hem Osmanlıca metinleri hem de Türkçe metinleri için bk. Murat Yüksel, *Trabzon'da Türk-İslam Eserleri ve Kitabeler, 1, 2, 3, 4, 5 (*Trabzon: Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları, 2000).

sanat ortamı içerisindeki yeri açığa çıkarılmış ve Sanat Tarihi disiplini çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Yüzyılın son çeyreğine ait mezar taşlarının değerlendirilmesinin yanı sıra diğer üç çalışmada elde edilen veriler de çalışmaya dahil edilerek genel bir 19. Yüzyıl değerlendirmesi yapılarak sonuçlandırılmıştır.

Sülüklü Kent Mezarlığında Bulunan 19. Yüzyıl Erkek Mezar Taşları (1875-1899)

MEZAR TAŞI NO		1		SERLEVHA
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SAĞ-61)		Huve'l Bâkî
KİME AİT OLDUĞU		ALAYBEYİZADE ALİ EFENDİ		KİTABE
TARİHİ (H/M)		1292 / 1875-76		Bu dehr-i bi-bekâya dil verme aldanırsın
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ		Dehr olmaz ehl-i aklın zirâ ki pây-bendi
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (AZİZİ)		Etdi Ali Efendi elli yaşında rıhlet
MALZEME		MERMER		Yârânı gâib etdi ol merd-i bî-menendi
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ		Şahs-ı Hükûmetindi dâim yed-i emîni
GÖVDE				Hulki salâha sâikdi himmet-i bülendi
Yükseklik	140	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşı soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 12 satıra ayrılmış ve talik hatlı kitabe hakkedilmiştir. Herhangi bir süsleme öğesi bulunmayan gövdenin üzerinde azizi kalıplı fes başlık bulunmaktadır.		Nâr-ı firâk yakdı evlâd u akrâbasın
En	34			İzz-i huzûru ammâ ihrâz etdi kendi
Kalınlık	10			Re's-i taleble yazdim târih irtihâline
BOYUN				Dâr-ı Hulûd'a oldu vâsıl Ali Efendi
Yükseklik	8			Trabzon eşrâfından Alaybeyizâde
Çevre Ölçüsü	40			Ali Efendi'nin rûhuna rizâen lillâhi'l-Fâtiha
BAŞLIK/TEPELİK				Sene 1292
Yükseklik	12			YAZI TÜRÜ
Çevre Ölçüsü	60			Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		2		SERLEVHA
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SAĞ-164)		Küllü nefsin zâikatü'l-mevt
KİME AİT OLDUĞU		KÖMÜRCÜZADE MEHMED AĞA		KİTABE
TARİHİ (H/M)		24 ŞEVVAL 1292 / 23 KASIM 1875		Germ ü serdin gösterüp carh-ı adimü'l i'tidâl
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ		Âkıbet eyler seni hâkister-âsâ pây-mâl
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (AZİZİ)		Çâre yoktur kimseyi etmez ocağında kâdim
MALZEME		MERMER		Şu'le-i ikbâline dâl olsa da deşt ü cibâl
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ		Cümleden Kömürcüzâde bak Mehmed Ağa'nın
GÖVDE				Verdi toprağa nihâl-i cismini sâye-misâl
Yükseklik	145	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesinde soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 12 satıra ayrılmış ve talik hatlı kitabe hakkedilmiştir. Serlevha satırı, taşın omuz bölgesine her iki yandan yerleştirilmiş mine çiçeklerinden aşağıya doğru sarkan yaprak ve gonca güllerle oluşturulan girland motifi ile ana kitabe metninden ayrıştırılmıştır. Girlandın dışında akant yaprağı ve yaprak sırtlı S kıvrımının varlığı dikkat çekmektedir. Gövde üzerindeki kısa boyun üzerine azizi kalıplı fes başlık yerleştirilmiştir.		Sayf u berd ettikçe icrâ hükmünü kılsun emin
En	34			Bed hevâdan hânesi halkın Hudâ-yı Zü'l-Celâl
Kalınlık	10			Yakti tâb-ı gevherin târihi Ziver âlemi
BOYUN				Etti endûhla bu kış Kömürcüzâde irtihâl
Yükseklik	9			Sene 1292 Fî 24 Şevval
Çevre Ölçüsü	40			YAZI TÜRÜ
BAŞLIK/TEPELİK				Celî Talik
Yükseklik	14			
Çevre Ölçüsü	65			

MEZAR TAŞI NO		3		SERLEVHA
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SOL-79)		Huve'l-Hayyu'l Bâkî
KİME AİT OLDUĞU		SOFUZADE SÜLEYMAN EFENDİ		KİTABE
TARİHİ (H/M)		8 RECEP 1293 / 30 TEMMUZ 1876		Ey olan mâil-i hesti bu fenâ dünyâda
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ		Çesm-i ibretle nazar kıl şu harâb-âbâda
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (AZİZİ)		Edegör subh u mesâ celb-i rizâ-yı Mevlâ
MALZEME		MERMER		Son nefesde erişen ancak odur imdâda
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ		Bu Süleymân Efendi ki neşât u zevki
GÖVDE				Bir zaman olmuş idi dehrde fevka'l-âde
Yükseklik	129	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşı soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 12 satıra ayrılmış ve talik hatlı kitabe hakkedilmiştir. Üzerinde herhangi bir süsleme öğesi bulunmayan gövdenin üzerinde kısa bir boyun üzerine azizi kalıplı fes başlık yerleştirilmiştir.		Tarab-efzûnu idi şehr-i Trabzon'un hayf
En	35			Verdi cellâd-ı ecel âkıbet ömrün bâda
Kalınlık	12			Cebr-i noksân ile târîhini yazdım Sâmi
BOYUN				Merkez-i huldu mekân eyledi Sofuzâde
Yükseklik	7			Sene 1293 8 B
Çevre Ölçüsü	41			
BAŞLIK/TEPELİK				
Yükseklik	14			YAZI TÜRÜ
Çevre Ölçüsü	54			Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	4
BULUNDUĞU YER	DOĞU DUVAR ÖNÜ (ORTA-5)
KİME AİT OLDUĞU	MURADZADE RUŞEN AĞA
TARİHİ (H/M)	12 REBİÜLEVVEL 1295 / 16 MART 1878
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDETİPİ	SİLİNDİRİK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	157
Çevre Ölçüsü	93
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Silindirik formlu şahide üzerinde 16 satırlık talik kitabe bulunmaktadır. Düz ve ince çubuk silmelerle satırlar arası belirlenmiştir.	

SERLEVHA
Âh zi-dest-i ecel
KİTABE
Ey kılan çeşm-i basiretle temâşâ âlemi
Gel bugün seyr et ne kıldı buna çarh-ı kec-revân
Aksi devrinden bu devrânn cihân halkı tamâm
Sine-çâk eyler elinden dâd eder hep ins ü cân
Görmedi âsâyişi kimse bu mihnet-hânede
Bulmadı derdine âlemde devâ pir ü civân
Almadan kâmın murâdınca Murâdzâde diriğ
Hacı Rûşen Ağa oldu uşte ukbâya revân
Câm-ı mevti nûş edip dâr-ı fenâdan çekti el
Irci'i'ye imtisâlen eyledi teslim-i cân
Hak te'âlâ kabrini gencine-i envâr ede
Haşre dek evlâtları ettikçe feryâd u figân
Yazdı kilk-i Şevki re's-i âh ile târihin
Hacı Rûşen bezm-i firdevsi gidip kıldı mekân
Sene 1295
12 R
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	5
BULUNDUĞU YER	17. ADA
KİME AİT OLDUĞU	SÜLEYMAN ZÜHDİ EFENDİ
TARİHİ (H/M)	14 RAMAZAN 1295 / 11 EYLÜL 1878
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ	DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE	
Yükseklik 122	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşı soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 15 satıra ayrılmış ve talik hatlı kitabe hakkedilmiştir. Taşın gövdesi yuvarlak kemerli bir hatla yaprak sırtlı S kıvrımlarıyla oluşturulmuş bordür ile çevrelenmiştir. Taşa ait serpuş örfi destarlı kavuktur.
En 40	
Kalınlık 10	
BOYUN	
Yükseklik 8	
Çevre Ölçüsü 50	
BAŞLIK/TEPELİK	
Yükseklik 19	
Çevre Ölçüsü 90	

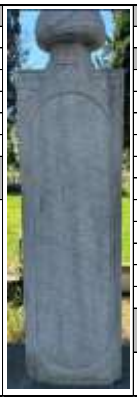
SERLEVHA
Mevtü'l-âlim ke-mevti'l-âlem
KİTABE
Nâşir-i envâr-ı ilm u sâhib-i zühd-i vüfûr
Nâm-daş-ı vâkıf-ı estâr-ı ahvâl-i tuyûr
Müftilikle hizmet-i tedris ile meşgul idi
Bi'lfi'il zât-ı şerifi nice avâm u şuhûr
Utlubu'l-ilme mine'l-mehdi ile'l-lâhd emrine
İmtisâl ü ihtimâm ettikçe tullâb-ı dühûr
İbtidâ-yı neşrden tâ intihâ-yı haşre dek
Eylesün bu fâzılın Hak kabrine ilkâ-yı nûr
Arz eder tullâba Ziver gevherin tarihini
Seyr-i cennet verdi bu allâmeye ders-i huzûr
Trabzon Müftisi ve Hâtûniyye Müderrisi
Süleyman Zühdi Efendi'nin rûhuna
Lillâhi'l-Fâtiha
Sene 1295 14 N, Ketebehu'l-fakir Aziz
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	6
BULUNDUĞU YER	ORTA KORİDOR (SOL-30)
KİME AİT OLDUĞU	OFLUZADE MUSTAFA
TARİHİ (H/M)	1296 / 1878-79
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ	DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE	
Yükseklik 155	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 12 satıra ayrılmış ve talik hatlı kitabe hakkedilmiştir. Kitabe alttan ve üstten yuvarlak formda ilerleyen kaytan silme ile çerçeve içine alınmıştır. Bu silme ile boyun arasında kalan yüzey, akant yaprakları ile dolgulanmıştır. Oldukça kısa tutulmuş boyun üzerine örfi destarlı ulema sarığı yerleştirilmiştir.
En 36	
Kalınlık 12	
BOYUN	
Yükseklik 7	
Çevre Ölçüsü 46	
BAŞLIK/TEPELİK	
Yükseklik 19	
Çevre Ölçüsü 82	

SERLEVHA
Huve'l-Bâki
KİTABE
Ofluzâde denmek ile dehrde meşhur iken
Nâgehân etti reh-i Hak'da feda-yı mâ-siva
Mu'teber tüccârdan bir zât idi beyne'l-beşer
Hayr u hayrâta ederdi sarf-ı nakd (u) i'tinâ
Sâhibu'l-hayrât idüğünden vasiyyet eyledi
Hayli emvâlin vücûh-ı birre bâ-sıdk u sefâ
Nûr-ı rahmetle münevver ola kabri haşre dek
Rûh-i pâkin kulzüm-i ğufrana gark etsin Hudâ
Cıktı üçler söyledi tarih-i mevtin Hilmiyâ
cennet-i a'lâyı me'vâ etti Hacı Mustafâ
Sene 1296
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	7
BULUNDUĞU YER	ORTA KORİDOR (SAĞ-41)
KİME AİT OLDUĞU	FİRKETCİZADE AHMED
TARİHİ (H/M)	21 REBİÜLEVVEL 1296 / 15 MART 1879
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ	DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE	
Yükseklik 150	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 12 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Taşın gövdesi yuvarlak kemerli bir hatla yaprak sırtlı S kıvrımlarıyla oluşturulmuş bordür ile çevrelenmiştir. Bordür ile boyun kısmı arasında kalan boşluğa ise mine çiçeği yaprak ve gül motifleri yapılmıştır. Taşa ait serpuş örfi destarlı ilmiye sarığıdır.
En 39	
Kalınlık 12	
BOYUN	
Yükseklik 9	
Çevre Ölçüsü 43	
BAŞLIK/TEPELİK	
Yükseklik 15	
Çevre Ölçüsü 76	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Hazer kıl aldanıp meyl etme yâhû süfli dünyâya
Verir tomar-ı ömrün âkıbet bir demde ifnâya
Ez-ân cümle bu Firketcizâde yâd ederlerken
Gelüp hummâ-i muhrik vermedi ârâm u bekâya
Düşüp hâk-i siyâha yatdığım seyr eyle ancak
Oku bir Fâtiha geçme budur mesrû' mevtâya
İşidince sadâ-yı irci'i emri hâtifden
Hemân-dem eyledi pervâz ruhu semt-i uhrâya
Cikardım bir mücevher Sâibâ feutine târihin
Behişt ola mekânı Hacı Ahmed gitdi ukbâya
Sene 1296 21 Râ
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	8
BULUNDUĞU YER	29.ADA
KİME AİT OLDUĞU	MEHMED ZİVER EFENDİ
TARİHİ (H/M)	13 SAFER 1297 / 26 OCAK 1880
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDETİPİ	SİLİNDİRİK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	162
Çevre Ölçüsü	92
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Pehleli mezar üzerinde yükselen silindirik gövdeli şahide, serlevha ve tarih madalyonları dışında 10 satırlık talik kitabeye sahiptir. Mezar 19. yüzyılda Trabzon'da yaşamış ve pek çok mezar taşının metinlerini yazmış şair Mehmed Ziver Efendi'ye aittir.	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Şâhid-i hakken fenâ-yı âleme gayb u şühûd
Halk beyninde budur bu da'vi-yi bûd ne-bûd
Hâl-i mahviyyetle kaimdir esas-ı kâinât
Bin vücûdu olsa âkıl nefse vermez bir vücûd
Kit'asının kâili bulunan
ve sâniye rütbe-i fâniyyesini hâiz
olan şuarâdan ve kudemâ-yı ukalâdan
Trabzon Vilâyeti Meclis-i İdare
Baş-kâtibi Mehmed Ziver Efendi'nin
ruhuna rizâen lillâhi'l-Fâtiha.
Sene 1297
Fi 13 Safer
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	9
BULUNDUĞU YER	28.ADA
KİME AİT OLDUĞU	EDHEM EFENDİ
TARİHİ (H/M)	29 SAFER 1297 / 11 ŞUBAT 1880
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ	DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (AZİZİ)
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	190
En	32
Kalınlık	10
BOYUN	
Yükseklik	10
Çevre Ölçüsü	40
BAŞLIK/TEPELİK	
Yükseklik	15
Çevre Ölçüsü	60
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 16 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Kitabe, kıvrımdallar üzerine serpiştirilmiş mine çiçekleri ile dolgulanmış bordür ile kuşatılmıştır. Bordür ile boyun kısmı arasında kalan boşluğa ise fiyonk motifi yapılmıştır. Boyun kısmının üzerine azizi kalıplı fes başlık yerleştirilmiştir.	

SERLEVHA
Hüve'l hayyün lâ yemût
KİTABE
Hâfiz-ı âyât-ı Hak Edhem Efendi'yi edib
Ya'ni Şehbender Ömer Hâfiz Efendizâde kim
Memleketçe buldu Kâtipzâdelikle iştihâr
Hâsılı bu hânedân-ı pâk meşreb ez-kadim
İste bu neslin feridi ve edib-i rüzgâr
Nâgehân görüp devâsız hayf bir derd-i azim
Genç iken edip cihân-ı bi-vefâya el-vedâ
Hasretiyle akrabasın etti mahzûn u elim
Eyledi ehl-i Trabzon fevtine mâtem bütün
Çünki zâtinda idi gâyet afif u müstakim
Hâfiz-ı Kur'ân idi rûz-i cezâda eylesin
Mazhar-ı gufrân u rahmet kendisin Rabb-i Rahim
Geldiler üçler dediler Hilmiyâ târihini
Eyledi Edhem Efendi rıhlet-i dâru'n-na'im
Sene 1297
Fî 29 Safer
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	10
BULUNDUĞU YER	35.ADA
KİME AİT OLDUĞU	MUSTAFA HAMDİ EFENDİ
TARİHİ (H/M)	1298/1880-81
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ	DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	127
En	37
Kalınlık	10
BOYUN	
Yükseklik	6
Çevre Ölçüsü	53
BAŞLIK/TEPELİK	
Yükseklik	18
Çevre Ölçüsü	86
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 12 satıra ayrılmış ve talik hatlı kitabe hakkedilmiştir. Kitabe metni, kıvrımdallara serpiştirilmiş lale çiçekleri ile bezenmiş ince bir bordür ile çevrelenmiştir. Bu kuşak ile boyun arasında kalan yüzey, frontal bir akant yaprağının merkezi belirlediği, süsleme alanına dönüştürülmüş ve omuz kısmı her iki yandan çeyrek yelpaze formlu stilize edilmiş ışınsal çiçek motifi ile dolgulanmıştır. Serpuş olarak örfi destarlı ilmiye sarığı kullanılmıştır.	

SERLEVHA
Hüve'l hayyün lâ yemût
KİTABE
Ulûmun-menba'ı ehl-i hüner ser-çeşme-i hikmet
Esâtiz-i cihânın ser-firâzı kible-i hâcet
Semiyy-i Fahr-i âlem gelmemiş mânendi dünyâya
Vücûdun bezl edüp neşre cihâna etmedi rağbet
Yetiştirdi hezârân âlim-i tahrir-i derya-dil
Göçüp mülk-i cihândan dâr-ı adne eyleyüp rıhlet
Ve huve'l-âlimü'l-allâme ve'l-fâzilu'l-fehhâme
el-kâmilü'l-mükemmel üstâzü'l-esâtizeti'l-müştehir
bi-müfti ve din Mustafa Hamdi Efendi aleyhi rahmetül-Bâri
Sene 1297
YAZI TÜRÜ
Celî Sülüs

MEZAR TAŞI NO	11
BULUNDUĞU YER	28.ADA
KİME AİT OLDUĞU	EDHEM EFENDİ
TARİHİ (H/M)	29 SAFER 1297 / 11 ŞUBAT 1880
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ	DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	195
En	37
Kalınlık	12
BOYUN	
Yükseklik	10
Çevre Ölçüsü	48
BAŞLIK/TEPELİK	
Yükseklik	22
Çevre Ölçüsü	86
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 16 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Kitabe, kıvrımdallar üzerine serpiştirilmiş mine çiçekleri ile dolgulanmış bordür ile kuşatılmıştır. Bordür ile boyun kısmı arasında kalan boşluğa ise fiyonk motifi yapılmıştır. Boyun kısmının üzerine örfi destarlı kavuk başlık yerleştirilmiştir.	

SERLEVHA
Âh mine'l-mevt
KİTABE
Gör mezaristanı na dâr-ı hakikatdır kim
Edemez anda temeyyüz fukara vü a'yan
Piş-gâhında nazar kıl ki serilmiş yatuyor
Nice bin bay ü gedâ hâk-i siyehle siyyân
İşte ez-cümle Süleyman Ağa kim olmadadır
Sâmitâne sana mâhiyyet-i dehri guyân
İzz ü temkin ile yetmiş yıl olup ömr-güzâr
Kadr ü haysiyyetini etmiş iken bi-pâyân
Hâk olmuş bugün ol heykel-i akl u idrâk
Ebkem olmuş bugün ol nâtık- şirîn-beyân
Rûhunu kabrini kılsın o Hudâvend-i Kerîm
Âb-ı gufrân u zülâl-i keremiyle reyyân
Hüzn ile sen dahi Cûdi atıver bir tarih
Cennetü'l-adne Süleyman'ını almış Deyyân
Esrâf-ı mahalleden Veli Alemdârzâde Süleyman
Ağa'nın rûhuna Fâtiha, Fi 13 Cemaziyelevvel 1299
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		12
BULUNDUĞU YER		15. ADA
KİME AİT OLDUĞU		ALİ ŞEFİK EFENDİ
TARİHİ (H/M)		1301/1883-84
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	122	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşı soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 12 satıra ayrılmış ve talik hatlı kitabe hakkedilmiştir. Üzerinde herhangi bir süsleme öğesi bulunmayan gövde, kısa bir boyun üzerine yerleştirilmiş örfi destarlı ulema sarığı ile taçlandırılmıştır.
En	35	
Kalınlık	8	
BOYUN		
Yükseklik	9	
Çevre Ölçüsü	46	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	15	
Çevre Ölçüsü	75	

SERLEVHA
Huve'l-Hayy
KİTABE
Bir pir-i muhterem sana tevsid eyledik
Ey hâb-gâh-ı köhne v'ey bister-i atik
Hürmetli tut vücudunu lûtf eyle sen de kim
Her yerde muhterem tutulurdu ke-mâ yelik
Huffâzdan eimmeden eşrâfdan idi
Vicdânı pek rakik idi efkârı pek dakik
Yâ Rab sen ol refiki bu vahşet-serâyda
Hâfiz Ali Efendi'yi terk etme bi-refik
Târihine şu vechile ol Cûdi hâme-zen
Cennât-i Adn'i eyledi me'vâ Ali Şefik
Abdullah Efendi-zâde Hâfiz Ali eş-Şefik
Efendi'nin rûhiçün rizâen lillâhi'l-Fâtiha
1301
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	13
BULUNDUĞU YER	29.ADA
KİME AİT OLDUĞU	ÇADIRCIZADE ABDULVAHİD EFENDİ
TARİHİ (H/M)	1301/1883-84
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDETİPİ	SİLİNDİRİK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	102
Çevre Ölçüsü	60
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Silindirik formlu şahide üzerinde 16 satırlık sülüs kitabe bulunmaktadır. Düz ve ince çubuk silmelerle satırlar arası belirlenmiştir ve herhangi bir süsleme unsuruna yer verilmemiştir.	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Sâdât-ı ızâmdan
ve Mekke-i Mükerreme şerufehallâhu
te'âlâ ahâli-i kirâmından
Trabzon delili
Çâdırcızâde eş-Şeyh
Abdülvâhid'in rûhuna
rizâen lillâhi Fâtiha, Sene 1301
YAZI TÜRÜ
Celî Sülüs

MEZAR TAŞI NO	14
BULUNDUĞU YER	33.ADA
KİME AİT OLDUĞU	İSMAİLZADE ALİ EFENDİ
TARİHİ (H/M)	1301 / 1883-84
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ	DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (HAMİDİ)
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE	
Yükseklik	135
En	33
Kalınlık	8
BOYUN	
Yükseklik	7
Çevre Ölçüsü	35
BAŞLIK/TEPELİK	
Yükseklik	13
Çevre Ölçüsü	55

Dikey dikdörtgen formlu mezar taşı soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 14 satıra ayrılmış ve talik hatlı kitabe hakkedilmiştir. Üzerinde herhangi bir süsleme öğesi bulunmayan gövde, kısa bir boyun üzerine yerleştirilmiş hamidi kalıplı fes başlığa sahiptir.

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Seyyid İsmâilzâde bak Ali Efendi'ye
Bozdu sarrâf-ı ecel nakd-i hayâtın nâgehân
Söyle ey sûk-ı fenâda sim u zerle fahr eden
Âkıle sermâye-i ibret değil mi bu mekân
Noldu âh encâm-ı kârı gör bu zâtın öyle kim
Servet u sâmânı dillerde gezerdi bir zaman
Genciken bak kim nasıl bu mâl ü mülk kenzini
Etdi dehr-i pize-zen genc-i mezâr içre nihân
Döndürüp gül-geşt-i firdevse ilâhi kabrini
Eyle mürg-ı rûhuna bâğ-ı behişti âşiyân
Geldi bir âh etmede zihne bu târih Cudiyâ
Cân verüp oldu Ali Efendi cennâta revân
Fâtiha 1301
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	15
BULUNDUĞU YER	DOĞU DUVAR ÖNÜ (SAĞ-27)
KİME AİT OLDUĞU	HAFIZZADE HÜSEYİN FUAD EFENDİ
TARİHİ (H/M)	1301/1883-84
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ	DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/?
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE	
Yükseklik	100
En	32
Kalınlık	10
BOYUN	
Yükseklik	?
Çevre Ölçüsü	?
BAŞLIK/TEPELİK	
Yükseklik	?
Çevre Ölçüsü	?

Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 14 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Şahidenin boyun ve başlık kısmı kırılmıştır.

SERLEVHA
Lâ halâse mine'l-mevt
KİTABE
Bilinmez hikmeti hükm-i İlahi
Sözüm var kâbid-i rûh-i revâna
Acırken âlemin kalbi Fuâd'a
Acır mı kendisi böyle civâna
Te'âlâ istedi rûh-ı lâtifi
Vedâ etti bu süfli hâk-dâna
Hüseyni bir makâma âşık oldu
Bakın yükseldi arş-ı Müste'ân'a
Dedi bi-gâye feryâd ile vâlid
Fuâd'im irtihâl etti cinâna
Hacı Hafizzâde Mehmed Efendi'nin
mahdûmu Hüseyin Fuad Efendi'nin
……..
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		16
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SOL-11)
KİME AİT OLDUĞU		SALİH BEY
TARİHİ (H/M)		17 SAFER 1302 / 6 ARALIK 1884
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (AZİZİ)
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		Dikey dikdörtgen formlu mezar taşı düz bir hatla 11 satıra bölünmüş ve sülüs hatlı kitabe hakkedilmiştir. Serlevha satırına yer verilmeyen şahidenin gövdesinde en üst satırda kişinin mesleğine ithafen top arabası kabartılmıştır. bu süsleme unsuru ve kitabe bölümü yaprak sırtlı S kıvrımları ile dolgılanan bordür kuşağı ile çevrelenmiştir.Oldukça kısa tutulmuş boyun üzerine azizi fes yerleştirilmiştir.
Yükseklik	189	
En	40	
Kalınlık	12	
BOYUN		
Yükseklik	9	
Çevre Ölçüsü	49	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	14	
Çevre Ölçüsü	71	

SERLEVHA
YOKTUR
KİTABE
Dilerim bakmaya Rabb'im yüzümün karasına
Merhem-i rahmet ura ma'siyyetim yârasına
Kereminden ne kadar mücrim isem kesmem ümid
Kimse giremez efendile kulun arasına
Mevki-i icrâiyyede biraz hüsn-i hizmet
edüp bu defa Trabzon Kal'asi Topçu
Kâim-makâmı iken ecel-i mev'ûdu hulûlile
Irci'i emrine itâ'atle ruh-ı revânını rahmet-i
Hakk'a tefviz eden Âsitâne-i Aliyye'de Cihângirli
Sâlih Bey'in rûhuna rizâen lillâhi Fâtiha
Sene 1302 Fi 17 Saferü'l-hayr
YAZI TÜRÜ
Celî Sülüs

MEZAR TAŞI NO		17
BULUNDUĞU YER		6. ADA
KİME AİT OLDUĞU		YOMRALIZADE MUSTAFA EFENDİ
TARİHİ (H/M)		12 ZİLKADE 1302 / 23 AĞUSTOS 1885
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (AZİZİ)
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 6 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Serlevha satırı tam, tarih satırı ise yarım madalyon içine alınmıştır. Şahide azizi kalıplı fes başlık ile taçlandırılmıştır.
Yükseklik	140	
En	35	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	10	
Çevre Ölçüsü	43	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	12	
Çevre Ölçüsü	53	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Trabzon Yomralızade
Hacı Süleyman Efendi'nin
mahdumu asakir-i şahane
mülazımlarından merhum ve mağfirunleh
Mustafa Efendi'nin ruhiçün
rızâen teale'l-Fâtiha
Sene 1302 13 Zilkade
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		18
BULUNDUĞU YER		29.ADA
KİME AİT OLDUĞU		RAHMİ EFENDİ
TARİHİ (H/M)		1303/1885-86
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (HAMİDİ)
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		Serlevha ve tarih ile birlikte 21 satıra yer verilmiş şahidenin kitabesi talik karakterle yazılmıştır. Kitabe satırları kartuş şeklinde çerçevelendirilmiştir. Kaliteli işçiliği ile dikkat çeken taş, hamidi fes ile sonlandırılmıştır.
Yükseklik	166	
En	37	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	9	
Çevre Ölçüsü	45	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	17	
Çevre Ölçüsü	70	

SERLEVHA
Hüve'l hayyün lâ yemût
KİTABE
Ey olan esrâr-dân-ı hükm-i takdir-i İlah
Kıl şu kabristânda tecdid-i ders-i intibah
Hâsıl olmuş kim bilir kas nâzenin ecsâmdan
Her adım atdıkça pâ-mâlin olan hâk-i siyâh
Sen de ol ummân-ı mechüliyyete dalsan gerek
Bir gün ey ser-mest-i câm-ı bâde-i ikbâl u câh
Işte bu medfûn olan Rahmi Efendi her zamân
Bu nikâta mû-şikâfâne edüp atf-ı nigâh
Ömrünü âsâr-ı hayr icâına hasr eyleyüp
Kesb-i ecr-i bi-hisâb etmiş idi bi-iştibâh
Ez-ser-i nev eyledi ihyâ bülend himmeti
Çok mahalde medrese mescid mekâtib tekye-gâh
Kurb-gâh-ı Hakk'a olsun mazhar-ı hüsn-i kabûl
Var ise noksân u cürmü afv ede Zât-ı İlâh
Hâfizâ ahzân-ı bi-ân ile yaz târihini
Rahmetullâhi aleyh Rahmi Efendi göçdü vâh
Ûla Sanisi ricalinden olup Edirne Divan-ı Umumiyye
Nâzırı olduğu halde irtihal eden Trabzon'lu
Rahmi Efendi'nin rûhuna rızâen lillâhi'l-Fatiha
Sene 1303
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		19
BULUNDUĞU YER		DOĞU DUVAR ÖNÜ (SOL-30)
KİME AİT OLDUĞU		DİZDARZADE EMİN EFENDİ
TARİHİ (H/M)		1303/1885-86
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (HAMİDİ)
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 6 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Serlevha satırı tam, tarih satırı ise yarım madalyon içine alınmıştır. Şahide hamidi kalıplı fes başlık ile taçlandırılmıştır.
Yükseklik	142	
En	38	
Kalınlık	12	
BOYUN		
Yükseklik	5	
Çevre Ölçüsü	40	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	15	
Çevre Ölçüsü	60	

SERLEVHA
Huve'l-Hayy
KİTABE
Atf-ı enzâr eyleme bu dehr-i süfle-pervere
Hâk-i zulmetdir sana âhir makâm-ı ihtirâm
İste el-Hâc Emin Efendi merd-i nâm-ver
Terk-i dârü'l-müste'âr etdi bekâdan aldi kâm
Ya'ni kırkbeş yıl Kapucubaşılıkla muttasıl
Devlete sıdkile hizmet eylemişdi bi'd-devâm
Hânedân-ı eşrafândan ol reis-i beldeye
Bak ne etdi âkıbet bu çarh-ı zişt-i kec-merâm
Yevm-i hasr (ü) neşrde zir-i Livâ-yı hamd'de
Zıll-ı lütf-ı Seyyid-i her dü-serâ olsun makâm
Geldi dü evlâdi yazdı fevt târihin Ziyâ
Kaldı Dîzdârzâde de Dârü'l-adn'de müstedâm
Sene 1303
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		20
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SOL-47)
KİME AİT OLDUĞU		MEHMED ZİYAEDDİN EFENDİ
TARİHİ (H/M)		7 ZİLHİCCE 1303 / 6 EYLÜL 1886
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	148	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 11 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Serlevhanın her iki yanında yaprak, kitabe çerçeve bordüründe ise yaprak sırtlı kıvrımdallara yer verilmiştir. Şahide örfi destarlı ilmiye sarığı ile taçlandırılmıştır.
En	36	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	8	
Çevre Ölçüsü	48	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	19	
Çevre Ölçüsü	87	

SERLEVHA
Mevtü'l-âlim ke-mevti'l-âlem
KİTABE
Trabzon'un e'âzim-ı ulemâsından
her re'y u fikrinden istifâde
olunur eşrâfından iken rıhlet
u azm-i gülşen-serây-i cennet eden
Hâtuniyye Medresesi Müderrisi Hâfız
Mehmed Ziyâeddin Efendi
İbnü'l-merhûm el-Hâc Süleymân
ez-Zühdi Efendi'nin rûh-ı
şeriflerine nizâen lillâhi Fâtiha
Sene 1303 Zi'l-hicce 7
Ketebehu Ahmed Mâhir ibnü hâze'l-merhûm Ziyâeddin
Efendi, Gafarallâhu lehumâ
1304
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		21
BULUNDUĞU YER		23. ADA
KİME AİT OLDUĞU		HALİLZADE HASAN EFENDİ
TARİHİ (H/M)		22 MUHARREM 1304 / 21 EKİM 1886
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	100	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 10 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Kitabe metninin ince ve düz bir silme ile kuşatıldığı şahidenin boyun kısmı üzerine örfi destarlı ulema sarığı konumlandırılmıştır.
En	30	
Kalınlık	8	
BOYUN		
Yükseklik	7	
Çevre Ölçüsü	40	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	13	
Çevre Ölçüsü	61	

SERLEVHA
Âh mine'l-mevt
KİTABE
Olma zâir aldanup dil-beste-i âlâyişi
Kimseye mâl olmadi olmaz bu dünyâ-yi deni
İhtiyâr ile değildir âh dünyâya geliş
Yoksa derde düsmedense gelmemekdi ehveni
Yetmiş senelik ömrünü salâh ile geçirmiş
ve akıbet bir dâ-i mûbremle terk-i hayat-ı
müste'âr eylemis ....Halilzâde
Hacı Hasan Efendi'nin rûhuna el-Fâtiha
Sene 1304
22 Muharrem
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		22
BULUNDUĞU YER		DOĞU DUVAR ÖNÜ (SOL-59)
KİME AİT OLDUĞU		MEHMED FEVZİ EFENDİ
TARİHİ (H/M)		23 ZİLHİCCE 1304 / 10 EYLÜL 1887
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL?
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	75	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının üst bölümü kırıktır. Tarih satırı ve alttan iki satırlık sülüs kitabesi günümüzde mevcuttur. Yaprak sırtlı kıvrımdallarla kitabe metninin çevrelendiği anlaşılmaktadır.
En	40	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	?	
Çevre Ölçüsü	?	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	?	
Çevre Ölçüsü	?	

SERLEVHA
KIRIK
KİTABE
Mehmed Fevzi Efendi'nin
rühiçün el- Fâtiha
Sene 1304
Fi 23 Zilhicce
YAZI TÜRÜ
Celî Sülüs

MEZAR TAŞI NO		23
BULUNDUĞU YER		15. ADA
KİME AİT OLDUĞU		DİZDARZADE ASIM EFENDİ
TARİHİ (H/M)		1305/1887-88
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (HAMİDİ)
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	114	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 12 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Serlevha satırının sağ tarafında gül motifine yer verilmişken omuz kısmında dışarıdan içeriye doğru eğimlenmiş biçimde laleler yerleştirilmiştir. Hamidi fes ile sonlandırılmıştır.
En	32	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	7	
Çevre Ölçüsü	45	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	13	
Çevre Ölçüsü	50	

SERLEVHA
Huve'l-Hayy
KİTABE
Çeşm-i ibretle temâşa kıl bu dehrin nakşına
Var mıdır bir ferd ki feuk-ı maksada etmiş su'ûd
Cümleden Âsım Efendi-i halîmü'l-haslet
Hâb-gâh-ı hâke hâbid eyledi çarh-ı anûd
Bâğ-ı âlemde nihâl-i serv iken bâd-ı ecel
Bûd-ı şâh-ı ömrünü bir lemhada kıldı ne-bûd
Afv edüp cürmün bi-hakk-ı Server-i her dü serâ
Meskenin firdevs-i a'lâ eyleye Hayy u Vedûd
Hûn-i eşkimle Ziyâ yazdım vefât târihin
Hayf Dizdârzâde kıldı terk-i iklim-i vücûd
Sene 1305
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		24
BULUNDUĞU YER		18. ADA
KİME AİT OLDUĞU		HACIZADE OSMAN EFENDİ
TARİHİ (H/M)		1305/1887-88
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (HAMİDİ)
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	75	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, alttan ve üstten yuvarlak hatlı kemer formunda, yapraklar ile dolgulanmış ince bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Düz satırlarla bölümlenen sülüs kitabe 9 satırdır. Kısa boyun üzerine hamidi kalıplı fes başlık yerleştirilmiştir.
En	23	
Kalınlık	8	
BOYUN		
Yükseklik	3	
Çevre Ölçüsü	28	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	10	
Çevre Ölçüsü	38	

SERLEVHA
Hû
KİTABE
Murg-ı dil uçtu kafesten
Canmın can pâresi
Kondu cennet bâgına
Ciğerde kaldi yâresi
Hacızâde Hâfiz Şükrü
Efendi'nin mahdûmu Osman
Efendi'nin rûhuna Fâtiha
1305
YAZI TÜRÜ
Celî Sülüs

MEZAR TAŞI NO		25
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SAĞ-46)
KİME AİT OLDUĞU		ŞALİZADE MUSTAFA SUPHİ EFENDİ
TARİHİ (H/M)		1305/1887-88
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (HAMİDİ)
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	149	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, alttan ve üstten yuvarlak hatlı kemer formunda ince ve düz bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Yukarıdan aşağıya ve soldan sağa doğru hafifçe eğimlendirilmiş satırlara 9 satırlık talik kitabe hakkedilmiştir. Yuvarlak hatlı çerçevenin üst kısmında ortada bir fiyonk, her iki kenarında ise güllere yer verilmiştir. Boyun üzerine hamidi kalıplı fes başlık yerleştirilmiştir.
En	33	
Kalınlık	12	
BOYUN		
Yükseklik	8	
Çevre Ölçüsü	35	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	18	
Çevre Ölçüsü	64	

SERLEVHA
Âh mine'l-mevt
KİTABE
Dâr-ı dünyâda civân iken gezerdim bir zamân
Nâgehân erdi ecel etdi yerim bağ-i cinân
Fâni dünyâda murâd almadan terk eyledim
Vâlideynim eylesünler bir zamân âh u figân
Şâlizâde merhûm Mehmed Efendi'nin
mahdûmu Mustafa Subhi Efendi'nin
rûhiçün el-Fâtiha.
Sene 1305
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		26
BULUNDUĞU YER		22. ADA
KİME AİT OLDUĞU		ÇAKIROĞLU YUSUF
TARİHİ (H/M)		1305/1887-88
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/SARIKLI FES
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	82	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde satırlara bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. İlk 6 satırının dışında kalan bölüm toprağa gömülüdür. Şahide sarıklı fes ile taçlandırılmıştır.
En	25	
Kalınlık	8	
BOYUN		
Yükseklik	5	
Çevre Ölçüsü	37	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	13	
Çevre Ölçüsü	58	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
1282 tarihinde hicret idüb
1305 tarihinde faniden ubur
İdüb va'sılı kurb-i âlâ olan
Dağıstani şeyhülhac
Hadımü'l-fakir Yusuf el-Çakır
……
……
……
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		27
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SOL-17)
KİME AİT OLDUĞU		SELİM BEY
TARİHİ (H/M)		1306/1888-89
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (HAMİDİ)
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	166	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 18 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Hamidi fes başlık ile taçlandırılan mezar taşının boyun kısmında bir papyon görüntüsü yansıtacak şekilde fiyonk kullanılmış ve bu fiyonkdan aşağıya doğru sarkar izlenimi verecek şekilde Mecidi nişan kabartılmıştır. Nişanın askı kısmında gerçek nişanlarda olduğu gibi ay-yıldıza yer verilmiştir. Taşın omuz bölgelerine denk gelen kısımlarda ise gül motifleri dikkat çekmektedir.
En	37	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	9	
Çevre Ölçüsü	45	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	17	
Çevre Ölçüsü	70	

SERLEVHA
Hüve'l hayyün lâ yemût
KİTABE
Mir-âlay-ı redif ya'ni Selîm Bey bu sene
Kıldı kirkbeş yaşına varmış idi azm-i na'îm
Rü'yet-i hizmete evkâtını hasr etmiş idi
Hizmet-i devleti her emre ederdi takdîm
Nice def'a nice hizmetleri vardır kim anın
Her biri olmuş idi mazhar-ı takdir-i azîm
Hilkaten asker ve askerliği câmi'er idi
Eder ol hasletinin şânını herkes teslim
Hilkaten ne kadar asker ise ol rütbe
Bir melek-siret idi hasleten ol merd-i kerîm
Var ise cürmü kusûru dahi olsun hem-vâr
Mazhar-ı rahmet u gufrân-ı Hudâvend-i Rahîm
Hâfizâ ser verir elbet bu târihe hüdât
Gitdi Mevlâ'sina bâ-kalb-i Selîm Mir Selim
Trabzon'un mukaddem alayı Mir-alayı Şâlemi
Selim Bey'in rûhuna rizâen lillâhil-Fâtiha
Sene 1306
Hakkâk Kegorg Trabzon
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		28
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SOL-36)
KİME AİT OLDUĞU		HACI İBRAHİM EFENDİZADE HACI ALİ EFENDİ
TARİHİ (H/M)		1306 / 1888-89
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	150	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 11 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Tarih satırı bir madalyon içinde verilen kitabe, yuvarlak hatlı bir çerçeve içine alınmıştır. Çerçeve ile boyun arasında kalan omuz bölgesinde ortada bir fiyonk bunların ucundan omuzlara doğru yayılan mine çiçeklerine yer verilmiştir. Örfi destarlı kavuk ile taçlandırılmıştır.
En	33	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	8	
Çevre Ölçüsü	42	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	17	
Çevre Ölçüsü	78	

SERLEVHA
Huve'l-Hayy
KİTABE
Bir hayâl(ü) sâyedir gerdûn-ı hesti lâ-ceram
Nakş-ı sûret gözleyip ömrünü etme der-be-der
Hacı İbrâhim Efendi zâde işte sad hayf
Altmışüç yaşında iken etti dünyâdan sefer
Mesleki râh-ı Bahâeddîn-i Nakşibend idi
Dâmen-i mürşide gönlün rabt kılmıştı bevâr
Haydar-ı Kerrâr'a hem-bezm eyle yâ Rabbi ânı
Cürmünü de mağfiret et-hürmet-i Hayrü'l-beşer
Söyledi pir-i tarikat fevt târihin Ziyâ
Hacı Ali semt-i a'lâyı bu yıl kuldı makar
el-Fâtiha, Sene 1306
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		29
BULUNDUĞU YER		13. ADA
KİME AİT OLDUĞU		HARUN EFENDİ
TARİHİ (H/M)		23 EYLÜL 1305 / 5 EKİM 1889
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	80	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 8 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Serlevha ve tarih satırı madalyon içinde verilmiştir. Örfi destarlı ulema sarığı ile sonlandırılmıştır.
En	33	
Kalınlık	8	
BOYUN		
Yükseklik	10	
Çevre Ölçüsü	40	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	13	
Çevre Ölçüsü	60	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Bakup geçme ricâm budur ey Muhammed ümmeti
Mevtânin derdine şifâ bir Fâtihâ minneti
Kabrimi ziyâret eden ey Muhammed ümmeti
Bize bir Fâtihâ eden dâim bula cenneti
İskender Paşa Mahallesi'nden Hacı Mahmûd-zâde
Hacı Hârûn Efendi'nin rûhuna Fâtiha
Sene 23 Eylül 1305
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	30
BULUNDUĞU YER	ORTA KORİDOR (SOL-20)
KİME AİT OLDUĞU	MELEKZADE HÜSEYİN EFENDİ
TARİHİ (H/M)	1308/1890-91
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDETİPİ	SİLİNDİRİK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	165
Çevre Ölçüsü	100
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Silindirik formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 16 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Serlevha ve tarih satırı madalyon içinde verilmiştir. Günümüzde beton kaideye sabitlenmiş olsada şahidenin mezarlıktaki diğer sandukalı mezarların üzerinde yükselen silindirik formlu şahide olduğu kaidesindeki süslemeden anlaşılmaktadır. Sanduka ile birleştirilme kısmında bir bilezik bölümü bulunmaktadır ve bunun üzerinde taşın gövdesini 30 cm yüksekliğe kadar saracak akant yapraklı süsleme dikkat çekmektedir.	

SERLEVHA
Hüve'l hayyün lâ yemût
KİTABE
Fenâ-yı âleme her şey güvâhtır mutlak
Bu girûdârı cihân u bu germi-yi bâzâr
Hüseyn Efendi melek-zâde-i melek-şîme
Nigâh-i ibretile bir bakın ülü'l-ebsâr
0 da bizim gibi yerdi, içerdi, söylerdi
Ne oldu, n'etti felek, nerde kaldı âhir-i kâr
Bizim de âkıbet-i hâlimiz odur şeksiz
Hemân tedârik-i mâ-fâte etmeli ısrâr
Kusûr-i cennet ile müjdelensin ol merhum
Kusûru var ise afv ede Hazret-i Gaffâr
Esef-künân dedi tarih-i tâmını Hâfiz
Hüseyn Efendi bu yıl kıldı azm-i dâr-ı cinân
Altmış sekiz yaşlarında irtihâl-i dâr-ı naim eden
Tüccârdan Melekzâde Hüseyn Efendi merhümun
rûhuna rızâen lillâhi'l-Fâtiha
Sene, 1308
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		31
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SOL-46)
KİME AİT OLDUĞU		HAFIZZADE MUSTAFA MUHLİS EFENDİ
TARİHİ (H/M)		26 MUHARREM 1308 / 11 EYLÜL 1890
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/?
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	150	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 16 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Taş tam ortasından çatlamıştır ve kenarlarında aşınma ve deformasyonlar görülmektedir. Başlık kısmı kırılmıştır.
En	32	
Kalınlık	12	
BOYUN		
Yükseklik	8	
Çevre Ölçüsü	45	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	?	
Çevre Ölçüsü	?	

SERLEVHA
Lâ halâse mine'l-mevt
KİTABE
Bu cihân bir mermerr-i ibretdir
Cây-ı hırmân u dâr-ı mihnetdir
Her gelen âkıbet fenâya gider
Sana şâyeste-i ikâmetdir
İşte bak Mustafa Efendi diriğ
Füc'eten reh-neverd-i rıhletdir
Sefer-i bahr oldu bâdi-yi mevt
Şübhe yokdur garik-i rahmetdir
Hüsn-i hulku tarîk-i meslûku
Sebeb-i neyl-i kurb-ı Hazret'dir
Dedi Râmis behiştyân târih
Mustafa'nin makarrı cennetdir
Beledi Müfettisi Hacı Hâfizzâde
Mustafa Muhlis Efendi'nin ruhuna
rızâen lillâhi Fâtiha
Sene 1308 Fi 26 Muharrem
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	32
BULUNDUĞU YER	28.ADA
KİME AİT OLDUĞU	ÇULHAZADE HÜSEYİN EFENDİ
TARİHİ (H/M)	25 RECEP 1308 / 6 MART 1891
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDETİPİ	SİLİNDİRİK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	175
Çevre Ölçüsü	104
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Silindirik formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 10 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Kitabe, yapraklarla hareketlendirilmiş kıvrımdallarla bezeli imce bordür kuşağı ile çevrelenmiştir.	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Rahmet olsun Çulhazâde irtihâl etdi hayfâ
Nûr ile dolsun dem-â-dem makber-i hüzn-âveri
Ehl-i hayr idi cihânda sâhib-i kalb-i selim
Olsun ukbâda hemân Bâb-ı şefâ'at mazharı
Gel oku bir Fâtiha Allah için ihvân-ı dîn
Afv ede cürmün....sağdan dürülsün defteri
Söyledim bir âh ile târih-i be's-âbâdını
Göçdü bu el-Hâc Hüseyn bâb-ı behişt olsun yeri
Sene 1308
Fi 25 Recep, Yevm Cum'a
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	33
BULUNDUĞU YER	ORTA KORİDOR (SOL-26)
KİME AİT OLDUĞU	HALİL EFENDİ
TARİHİ (H/M)	1309/1891-92
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ	DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (HAMİDİ)
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE	
Yükseklik 162	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 16 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Hamidi kalıplı fes başlık ile taçlandırılan mezar taşının boyun kısmında aşağıya doğru sarkar izlenimi verecek şekilde Mecidi nişan kabartılmıştır. Taşın omuz bölgelerine denk gelen kısımlarda ise gül motifleri dikkat çekmektedir.
En 35	
Kalınlık 12	
BOYUN	
Yükseklik 8	
Çevre Ölçüsü 41	
BAŞLIK/TEPELİK	
Yükseklik 15	
Çevre Ölçüsü 63	

SERLEVHA
Hüve'l hayyün lâ yemût
KİTABE
Seng-i kubûr sanma bunlar birer lisândır
Züvvâr için ederler bu yolda nush u pendi
Dünyâ-yı bi-bekâya aldanmaz âkıl aslâ
Zirâ ki muzdaribdir her demde mihr-mendi
Âli-cenâb hoşhû binbaşı idi bu zât
Bu demde etdi nâ-bûd bu zâr u müstemendi
Bir asker oğlu asker nâmuslu dinli bir er
Hak rahmet ede ana hem-vâre şûh şendi
Şu misra' oldu Hâfiz târîh-i gevherini
Etdi sefer apansız merhûm Halil Efendi
Dördüncü Ordû-yı Humâyûn Nizâmiye
Yirmi Yedinci Alayın İkinci Taburu
Binbası Sivas'li Halil Efendi'nin
rûhuna rizâen lillâhi'l-Fâtiha
Sene 1309
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	34
BULUNDUĞU YER	ORTA KORİDOR (SOL-173)
KİME AİT OLDUĞU	ÖMER EFENDİ
TARİHİ (H/M)	30 REBİÜLEVVEL 1309 / 3 KASIM 1891
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ	DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (AZİZİ)
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE	
Yükseklik 150	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, 17 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Serlevha satırı kaş kemer şeklinde çerçevelendirilmiştir. Azizi fes ile sonlandırılmıştır.
En 33	
Kalınlık 10	
BOYUN	
Yükseklik 9	
Çevre Ölçüsü 39	
BAŞLIK/TEPELİK	
Yükseklik 14	
Çevre Ölçüsü 60	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Hitâb-ı Hâlik-ı erham visâl-i kudret-i ecdâd
Dedim lebbeyk Ebe'l-Kâsım buyurdu Rabbuke müzdâd
Rızâ bâbı idi türrâb güşâdem hâne-i ma'den
Ezelden eyledi takdir budur kâlû bela mu'tâd
Hacı Ruşen Ağa-zâde idi âbâd oldun hurşid
Zamânı devr edip devrân Trabzon nâmını ta'dâd
Ki tahrir eyledi innâ ileyhi râci'ûn üstâd
Fetahnâ Fâtiha ihsân Elif-lâm âyeti En'âm
İnâyet eylesin Rahmân Resûl-i Kibriyâ Bağdâd
Elif'dir eyleyen iskân selâse miete itmâm
Berâtim tis'ayı sultân binâsın bilmeyen hussâd
Vefâtım tarihim tefhim yazıldı taşıma takdim
Zekâvet eyleme zâki mükâfât eylemek a'dâd
Hacı Rûşen-zâde Ömer Efendi'nin
rûhiçün el-Fâtiha
Sene 1309 Fi 30 Rebiülevvel / Sene 1307
Yevm Pazartesi 21 Teşrin-i evvel
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	35
BULUNDUĞU YER	17. ADA
KİME AİT OLDUĞU	AHMET PAŞA EFENDİ
TARİHİ (H/M)	RECEP 1309 / OCAK-ŞUBAT 1892
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ	DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE	
Yükseklik 115	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 10 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Yuvarlak hatlı yüzeysel bir silme ile çevrelenmiş kitabenin sol üst köşesinde mine çiçeğine yer verilmişken çerçeve dışındki kalan omuz seviyesinde her iki kenarda simetrik bir biçimde küçük nokta şeklinde kabaralara yer verilmiştir. Ulema sarığı ile sonlandırılmıştır.
En 30	
Kalınlık 8	
BOYUN	
Yükseklik 5	
Çevre Ölçüsü 40	
BAŞLIK/TEPELİK	
Yükseklik 15	
Çevre Ölçüsü 70	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Bu kabir Sürmeneli Hacı Hasan-zâde
el-Hâc Ahmed Paşa Efendi'nin kabridir
Ömrünü kemâl-i yesar ile geçiren
ve takriben seksen beş yaşlarında
vedia-i hâk-i gufrân edilen
bu zât, salâh u istikâmetle muttasıf
bir zât idi. Hudâ kabrini pür-nûr
etsün. Rizâen lillâhi'l-Fâtiha
Sene 1309
Fi Recebu'l-ferd
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		36
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SAĞ-37)
KİME AİT OLDUĞU		ALAYBEYİZADE OSMAN EFENDİ
TARİHİ (H/M)		20 RAMAZAN 1309 / 18 NİSAN 1892
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/?
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	148	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesindeki kitabe yuvarlak hatlı madalyon içine alınan serlevha ile başlamaktadır. Kitabenin ilk 9 satırı dikey bir silme ile ikiye ayrılmış, son 4 satırı ise bölümlenmeden işlenmiştir. Tarih satırı da serlevhaya uygun olacak şekilde yuvarlak hatlı yarım madalyon görüntüsündedir. Talik hatlı kitabe metninin dışında herhangi bir süslemesi olmayan şahidenin başlık kısmı kırılmıştır.
En	38	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	?	
Çevre Ölçüsü	?	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	?	
Çevre Ölçüsü	?	

SERLEVHA
Lâ halâse mine'l-mevt
KİTABE
Halk edüp kâr-gâh-ı tekvîni - Verdi eczâ-yı kâinâta hayât
Ömr-i zi-rûhu eyledi tecdid - Hâlık-ı ekber hayât u memât
Bu kühen muktezâ-yı ifnây - Etdi hükm-i kazâ yine isbât
Geldi gurbetde nâgehân o haber - Oldu hagziş-pezir-i pâ-yı sebâ
Müteessir melûl ser-gerdân - Oldum âvâre-i garib-sıfât
Derd ile nâle-senc-i hasret iken - Verdi Rabb-i Kerîm sabr u necâ
Bu güzer-gâh-ı süfle-perverde- Var mıdır çâre-i bekâ heyhât
"Pederim rihlet etdi" terkîbi - Oldu târih-i bihterin-i vefât
Meskenin cennet eylesün Nâci - ized-i pâk-i Râfi'ud-derecât
Trabzon mu'teberân tüccârından ve tarikat-ı aliyye-i
Kâdiriyye müntesibân-ı cezbe-dârânından Alaybeyizâde
el-Hâc Osman Efendi'nin rûh-ı pür-fütûhuna
rizâen lillâhi'l-Fâtiha
Fi Sene 1309 20 Ramazan
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		37
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SOL-38)
KİME AİT OLDUĞU		DÜNDAR EFENDİ
TARİHİ (H/M)		27 ZİLHİCCE 1309 / 23 TEMMUZ 1892
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/SARIKLI FES
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	148	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi,13 satıra bölünmüş ve sülüs hatlı kitabe kabartılmıştır. Yuvarlak hatlı yüzeysel bir silme ile çevrelenmiş kitabenin dışında kalan omuz bölgesinde ortada rumilerden meydana getirilmiş palmetin merkez noktayı belirlediği süsleme bulunmaktadır. Palmetin her iki yanında ise helezon kıvrımlı akantlı dallara yer verilmiştir. Sarıklı fes ile taçlandırılan mezar taşının gövdesinde çatlama ve deformasyonlar mevcutur.
En	49	
Kalınlık	12	
BOYUN		
Yükseklik	7	
Çevre Ölçüsü	46	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	19	
Çevre Ölçüsü	70	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Şu kabr-i hazin Trabzon eşrâ-
fından Molla İbrahim-zâde Hacı Tündar
Efendi'nin ârâm-gâh-ı cism-i ebedisidir
Nâsûti fenâ bulur fakat rûh
lâhûti bâkidir. Bir adam ne kadar yaşasa
yine sonu ölümdür. Hüner
arkada bir hüsn-i sit bırakmaktır ki
bu mazhariyyet insan için bir ömr-i sermedi
demektir. İşte burada yatan
zât dahi o kabilden pâk
i'tikâd bir mü'min-i takvâ-nihâd idi.
Ruhuna Fatiha, Sene 1309
YAZI TÜRÜ
Celî Sülüs

MEZAR TAŞI NO		38
BULUNDUĞU YER		13. ADA
KİME AİT OLDUĞU		BOZZADE AMİŞ AĞA
TARİHİ (H/M)		1310/1892-93
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	135	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 14 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Kitabe, yapraklarla hareketlendirilmiş kıvrımdallarla bezeli ince bir bordür kuşağı ile çevrelenmiştir. Taşın omuz bölgesinde ortada bir fiyonk, kenarlarda ise gül ve yaprakların olduğu süsleme kuşağı mevcuttur. Örfi destarlı ulema sarığı ile sonlandırılmıştır.
En	33	
Kalınlık	8	
BOYUN		
Yükseklik	7	
Çevre Ölçüsü	42	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	14	
Çevre Ölçüsü	74	

SERLEVHA
Hüve'l hayyün lâ yemût
KİTABE
Hak rızâsına hayât-ı müste'ârın sarf eden
Ölmez eyler belki dünyâdan bekâya intikâl
Bildiğinden böyle hem-vâre Hacı Âmiş Ağa
Sarf-ı ömr etdi rızâ-yı Hak'da rûzân (u) leyâl
Sarf-ı nakd ile nice âsâr koymuşdur gerü
Nâmını ibkâya âsârı olur elbette dâl
Mü'min-i pâk-i'tikâd u sâlihu'l-a'mâl idi
Var ise afv ede cürmün Rabb-i Hayy-i Lâ-yezâl
Hâfız elbet dâiyânı ser verir târihime
Hacı Âmiş eyledi mülk-i bekâya intikâl
Trabzon tüccârından Bozzâde Hacı Âmiş
Ağa merhûmun rûhuna rizâen lillâhi'l-Fâtiha
Sene 1310
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		39
BULUNDUĞU YER		18. ADA
KİME AİT OLDUĞU		AHMET FERDİ
TARİHİ (H/M)		1310/1892-93
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (HAMİDİ)
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	120	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi,13 satıra bölünmüş ve sülüs hatlı kitabe kabartılmıştır. Yuvarlak hatlı yüzeysel ve içi yaprak sırtlı kıvrımdallarla hareketlendirilmiş bir silme ile çevrelenmiş kitabenin dışında kalan omuz bölgesinde solda ay, sağda sekiz kollu formuyla yıldız motifine yer verilmiştir. Hamidi fes ile taçlandırılmıştır.
En	33	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	6	
Çevre Ölçüsü	38	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	16	
Çevre Ölçüsü	50	

SERLEVHA
Âh mine'l-mevt
KİTABE
Olamaz kimseye me'men bu cihân fânî
Aldatir gösterişi gâfil olan insânı
Oldu pâ-mâl-i ecel âkibet Ahmed Ferdi
Mâhir ahen-ger idi yokdu anın akrânı
Oldu evvelce çilingir iken ol fabrikatör
Böyledir feyz-i bedîu'l-eser-i Rabbânî
Hâriku'l-âde idi akl u zekâsı el-hak
Eser-i san'atıdır beyyine-i irfânı
Avrupa'da yapılan makinelerin envâ'in
Mâhirâne yapıyordu o zekâvet kânı
Pederi Hacı Hüseyin Usta'dir ol üstâdın
Gam ü hasretdedir ihvânı o pir-i fânî
Genç iken oldu verem hastalığıyla bi-mâr
Âh kim olmaz imiş bunda bekâ imkânı
1310
YAZI TÜRÜ
Celî Sülüs

MEZAR TAŞI NO	40
BULUNDUĞU YER	18. ADA
KİME AİT OLDUĞU	KADIZADE AHMED EFENDİ
TARİHİ (H/M)	2 CEMAZEYİLEVVEL 1311 / 11 KASIM 1893
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDETİPİ	SİLİNDİRİK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	125
Çevre Ölçüsü	90
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Silindirik formlu mezar taşının gövdesi, 10 satırlık talik kitabeye zemindir. Serlevhası madalyon içinde verilen mezar taşının tarih kısmı da dekoratif bir çerçeve içinde yansıtılmıştır. Günümüzde bir mezar yerini belirtircesine toprağa gömülmüş olsa da orjinalde sandukalı mezar üzerinde yükselen silindirik formlu şahide tipine uygundur. Yarısı toprak altında olsa da taşın kaidesi, yuvarlak bilezik üzerinde yükselen frontal duruşlu ve dışarıya doğru kıvrılmış akant yapraklarından ibaret süslemeye sahiptir.	

SERLEVHA
Hû
KİTABE
Yine devr-i felek aldı cihândan bir melek-rûyu
Bırakdı dillere bir nâr-ı fırkat etdi mahzûni
Be-nâm olmuşdu Kâdizâdelikle ol veli-haslet
Gelince irci'i fermânı teslim eyledi rûhu
Oku bu beyti amin-hân olup seng-i mezârında
Ola Ma'bud'unun Haci Ahmed Efendi abd-i makbulu
Ne hoş-ahlâk idi nev-i beşerde misli nâdirdir
Bilenler söylesün Allah için merhûm ve magfûru
Rizâ eşkile yazup fevtine târih-i cevherdâr
Cinâna kıldı bak pervâz Kadızâde nin rûhu
Sene 1311
FÎ 2 Câ
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	41
BULUNDUĞU YER	ORTA KORİDOR (SOL-83)
KİME AİT OLDUĞU	SALİH SALİM EFENDİ
TARİHİ (H/M)	1311 / 1893-94
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDETİPİ	SİLİNDİRİK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	130
Çevre Ölçüsü	70
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Silindirik formlu mezar taşının gövdesi, 10 satırlık talik kitabeye zemindir. Günümüzde beton kaideye sabitlenmiş olsa da orjinalde sandukalı mezar üzerinde yükselen silindirik formlu şahide tipine uygundur. Yarısı beton içinde olsa da taşın kaidesi, yuvarlak bilezik üzerinde yükselen frontal duruşlu ve dışarıya doğru kıvrılmış akant yapraklarından ibaret süslemeye sahiptir.	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Encümen gâh-ı fenâdan nasıl oldumsa nihân
Levh-i kabrimde de nâmım olur elbet pinhân
Umanm rahmet-i Settâr u Kerîm u Hayy'dan
Cürm ü isyânımı da setr ede keff-i mizân
Tirebolu esrâf ve hânedânından
Hacı Emin Kapudân-zâde
Sâlih Sâlim Efendi'nin
rûhuna Fâtiha
Sene 1311
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	42
BULUNDUĞU YER	ORTA KORİDOR (SAĞ-66)
KİME AİT OLDUĞU	USTAZADE ABDÜLAZİZ EFENDİ
TARİHİ (H/M)	7 ZİLKADEV1311 / 12 MAYIS 1894
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDETİPİ	SİLİNDİRİK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	140
Çevre Ölçüsü	80
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Silindirik gövdeli şahide, 16 satırlık talik kitabeye sahiptir. Günümüzde beton kaideye sabitlenmiş olsa da orjinalde sandukalı mezar üzerinde yükselen silindirik formlu şahide tipine uygundur. Taşın kaidesi, yuvarlak bilezik üzerinde yükselen frontal duruşlu ve dışarıya doğru kıvrılmış akant yapraklarından ibaret süslemeye sahiptir.	

SERLEVHA
Âh mine'l-mevt
KİTABE
Versün Allah sabr-ı bi-pâyân Hasan Efendi'ye
Bâg-ı ümmidinde zirâ oldu bir gonca heder
Ya'ni bir ferzend-i nâzik-tînet u meh-tal'ati
Ân âğuş-ı türâba düşdü bâ-hükm-i kader
Kim teessür-yâb-ı ye's olmaz görünce hâkde
Böyle bir bâg-i letâfetde yetişmiş verd-i ter
Rahmet-i Bârî bi-hakk-ı eşk-i çeşm-i ehl-i derd
Nâzil olsun kabrine bârân-veş şâm u seher
At üç ihlâs ile Cûdi sen dahi târihini
Sâha-i kudsi bu sâl Abdülaziz etdi makar
Fi sene 1311 7 Zilka'de
Ustazâde Attâr Hasan Efendi'nin
Yirmi iki yaşlarında âzim-i firdevs olan
ciğer-pâresi Abdülaziz Efendi rûhuna Fâtiha
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		43
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SAĞ-102)
KİME AİT OLDUĞU		KOCAMANZADE MEHMED EFENDİ
TARİHİ (H/M)		1312/1894-95
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	118	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 13 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Yuvarlak hatlı yüzeysel bir bordür ileçevrelenmiş ve bordür yaprak sırtlı kıvrımdallarla dolgulanmıştır. Oldukça kısa tutulmul bir boyun üzerinde yükselen başlık örfi destarlı ilmiye sarığıdır.
En	33	
Kalınlık	12	
BOYUN		
Yükseklik	7	
Çevre Ölçüsü	44	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	15	
Çevre Ölçüsü	75	

SERLEVHA
Mevtü'l-âlim ke-mevti'l-âlem
KİTABE
Kocaman (zâde) Efendi kim idi
İlm ü fazl ile yegâne geçti
Eylemis merg-i müfâciye hedef
Hükm-i takdir zamâna geçti
Mevt-i âlemle müsâvi fevti
Sûziş-i firkati câna geçti
İki noksanla hisâb eyleyicek
Beyt-i târihi zebâna geçti
Rûhunu şâd ede Rabb-i Mennân
Kocamanzâde cinâna geçti
el-Âlimü'l-fâzı1lü'l-âmilü'l-kâmil
Hoca Mehmed Efendi nin rüh-ı tayyibelerine
Fâtiha 1312
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		44
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SOL-90)
KİME AİT OLDUĞU		HACI PAŞA
TARİHİ (H/M)		1312 / 1894-95
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	123	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, 12 satıra bölünmüş ve sülüs hatlı kitabe kabartılmıştır. Yuvarlak hatlı yüzeysel bir silme ile çevrelenmiş kitabenin dışında süsleme unsuruna yer verilmemiş ve başlık olarak ilmiye sarığı tercih edilmiştir.
En	31	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	9	
Çevre Ölçüsü	40	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	19	
Çevre Ölçüsü	77	

SERLEVHA
Huve'l-Hayyu'l Bâkî
KİTABE
Yâ ilâhi mahz-ı lütfunla beni magfûr kıl
Yohsa ben ehl-i hatâ olduğuma yok iştibâh
Sübhesiz hâli kalur yâ Rabbenâ heşt-bihişt
Mâni' olursa eğer kuldan sudûr eden günâh
Emrine canlar fedâ ettim sığındım lütfuna
Yok liyâkat adline destim tehi rûyum siyâh
Sen şefâ'at eyle kurtar yâ Resûlallah beni
Rûz-i mahşerde halâyık eyler iken âh vâh
Merhûm ve magfûr Hacı Nu'mân-zâde Hacı
Paşa'nın rûhuna lillâhi'l-Fâtiha.
Sene 1312
YAZI TÜRÜ
Celî Sülüs

MEZAR TAŞI NO		45
BULUNDUĞU YER		17. ADA
KİME AİT OLDUĞU		AHMET HAŞİM EFENDİ
TARİHİ (H/M)		RAMAZAN 1312 / ŞUBAT-MART 1895
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (HAMİDİ)
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	95	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 13 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Yuvarlak hatlı yüzeysel bir silme ile çevrelenmiştir. Kademeli bir şekilde omuzdan itibaren daraltılarak oluşturulan boyun üzerine hamidi kalıplı fes başlık yerleştirilmiştir.
En	26	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	3	
Çevre Ölçüsü	35	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	13	
Çevre Ölçüsü	53	

SERLEVHA
Âh zi-dest-i ecel
KİTABE
Bu sâl Hâsim Efendi uçdu adne
Enis-i Hûrîyânım gitdi eyvâh
On ikisinde gül-zâr-ı cihândan
Bu gonçe nev-civânım gitdi eyvâh
Bir elmâs pâresiydi düşdü elden
Kırıldı gül-fidânım gitdi eyvâh
Merhûm Hâfiz Zühdi Efendi-zâde
Hakkı Efendi'nin mahdûmu cennet-mekan
Ahmed Hâşim Efendi rûhuna Fâtiha
1312 Fi Ramazân
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	46
BULUNDUĞU YER	DOĞU DUVAR ÖNÜ (ORTA-3)
KİME AİT OLDUĞU	KAZZAZZADE MAHMUD EFENDİ
TARİHİ (H/M)	13 ŞEVVAL 1312 / 9 NİSAN 1895
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDETİPİ	SİLİNDİRİK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	142
Çevre Ölçüsü	82
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Silindirik gövdeli şahide, serlevha kısmı dışında 13 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Günümüzde beton kaideye sabitlenmiş olsa da orjinalde sandukalı mezar üzerinde yükselen silindirik formlu şahide tipine uygundur. Taşın kaidesi, yuvarlak bilezik üzerinde yükselen frontal duruşlu ve dışarıya doğru kıvrılmış akant yapraklarından ibaret süslemeye sahiptir.	

SERLEVHA
Âh mine'l-mevt
KİTABE
Bir civân-ı nâzenin ettik vedi'amız sana
Nazh tut……. anı incitme beyt-i türâb
Yâda geldikçe yürek cızlar âh ma'sûmun hele
Cekdiği her nâle-i sûziş fezâ-yı ıztırâb
Bir ciğer-fersâ veremle geh düsûp geh kalkarak
Etti âhir on sekizde terk-i dâr-r inkılâb
Tâ-be-mahşer girye-bâr oldukça çeşm-i ehl-i derd
Nâzil olsun kabrine bârân-ı rahmet bi-hisâb
Cûdi gel bir Fâtiha bahş et de yaz tarihini
Eyledi Mahmûd Efendi âlem-i kudse şitâb
Şevval 13 Sene 1312, 21 Mart Sene 1311
Kazzaz Hacı Süleyman Efendi-zâde Hacı İbrahim
Efendi'nin ciğer-pâresi Mahmûd Efendi rûhuna Fâtiha
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		47
BULUNDUĞU YER		18. ADA
KİME AİT OLDUĞU		HACIOĞLU HAFIZ ŞÜKRÜ
TARİHİ (H/M)		1313/1895-96
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (HAMİDİ)
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	140	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, yatay satırlar halinde düzenlenmiş ve 14 satırlık sülüs kitabe kabartılmıştır. Yuvarlak hatlı yüzeysel bir bordür ile çevrelenmiş ve bordür içi yapraklarla hareketlendirilmiştir. Kademeli bir şekilde omuzdan itibaren daraltılan boyun ve omuz kısmı süslemeye zemin edilmiş ve ortada fiyonk ve bu fiyonktan kenarlara doğru yayılan gül ve yapraklarla bezenmiş, hamidi fes ile sonlandırılmıştır.
En	31	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	8	
Çevre Ölçüsü	38	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	16	
Çevre Ölçüsü	50	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Gel muradım üzre ey sahib-kemal
Nev-civanlar ölmesinden ibret al
Hakk'a verdim canım Cum'a günü
Meskenim kılsun Hudâ dârü'l-Huld
Aglayıp feryad edüp söyler peder
Ah Şükrü kametim kıldın hilal
Kulluk et Allah'a bul kalb-i selim
Menfa'at vermez sana evlâd u mâl
Kasr-ı zâkir oldu Rüşdi târihi
Hak sana rûzi kıla kasr-ı visâl
Hacıoğlu Hâfiz Şükrü Efendi'nin
rûhuna Fâtiha
Sene 1311 Fi 2 Ca
YAZI TÜRÜ
Celî Sülüs

MEZAR TAŞI NO		48
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SOL-120)
KİME AİT OLDUĞU		UZUN MEHMED
TARİHİ (H/M)		1313 / 1895-96
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/DARDAĞAN
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	115	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, 9 satırlık sülüs kitabeye sahiptir. Boyun üzerine dardağan başlık yerleştirilmiştir.
En	29	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	8	
Çevre Ölçüsü	44	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	21	
Çevre Ölçüsü	82	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdân
Bi-hakk-ı arş-ı a'zam nûr-ı Kur'ân
Gelüp kabrim ziyâret eden ihvân
Ede rûhuma bir Fâtiha ihsân
el-Hâcı Horoz'un yeğeni
merhûm Tabak Uzun
Mehmed'in rûhuna
Fâtiha, Sene 1313.
YAZI TÜRÜ
Celî Sülüs

MEZAR TAŞI NO		49
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SAĞ-70)
KİME AİT OLDUĞU		MAHMUD EFENDİ
TARİHİ (H/M)		1314 / 1896-97
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (HAMİDİ)
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	137	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, yatay satırlar halinde düzenlenmiş ve 15 satırlık talik kitabe kabartılmıştır. Yuvarlak hatlı yüzeysel bir bordür ile çevrelenmiş ve bordür içi yapraklarla hareketlendirilmiştir. Şahide hamidi kalıplı fes başlık ile taçlandırılmıştır.
En	33	
Kalınlık	12	
BOYUN		
Yükseklik	7	
Çevre Ölçüsü	40	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	17	
Çevre Ölçüsü	62	

SERLEVHA
Hüve'l hayyün lâ yemût
KİTABE
Ârifân el-hak fenâ-yı dehri tasvir eyleyüp
Hoş demişler küllü mâ-fi'l-kevni zillun ev hayâl
İşte askerlikle kırkbeş yıl devlete hizmet eden
Binbaşı Hacı Mahmûd Efendi var iken buldu zevâl
Kendisi bir yerde ehl-i beyti bir yerde idi
Son zamanda mülâki oldu kıldı irtihâl
Sâdik-ı devlet idi derviş-i hoş-meşreb idi
Afv ede var ise de cürmü Hudâ-yı Zü'l-Celâl
Geldi bir yâr-ı vefâdârı dedi târîhini
Binbaşı Mahmûd Efendi eyledi hayf intikâl
Dördüncü Ordu-yı hümâyûna mensûb elli dokuzuncu
alayının ikinci Paşkale (?) redif taburunun binbaşısı
el-Hac Mahmûd Efendi'nin rûhuna rizâen lillâhi'l-Fâtiha
Sene 1314
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	50
BULUNDUĞU YER	ORTA KORİDOR (SAĞ-104)
KİME AİT OLDUĞU	HAMAMİZADE OSMAN EFENDİ
TARİHİ (H/M)	TEMMUZ 1312 / 4 SAFER 1314 / 15 TEMMUZ 189
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDETİPİ	SİLİNDİRİK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	116
Çevre Ölçüsü	69
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Silindirik formlu mezar taşının gövdesi, 10 satırlık talik kitabeye zemindir. Günümüzde beton kaideye sabitlenmiş olsa da orjinalde sandukalı mezar üzerinde yükselen silindirik formlu şahide tipine uygundur. Yarısı beton içinde olsa da taşın kaidesi, yuvarlak bilezik üzerinde yükselen frontal duruşlu ve dışarıya doğru kıvrılmış akant yapraklarından ibaret süslemeye sahiptir.	

SERLEVHA
Âh zi-dest-i ecel
KİTABE
Akça-âbâd Kazâsi'ndaki
sayfiyesine giderken esnâ-yı
râhda fûc'eten irtihâl-i dâr-ı bekâ
eden Hammâmizâde Osmân
Efendi'nin rûhuna lillâhi'l-Fâtiha
Fî 4 Saferi'l-hayr (1314)
Fî 3 Temmuz (1312)
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	51
BULUNDUĞU YER	ORTA KORİDOR (SOL-24)
KİME AİT OLDUĞU	TUZCUZADE MEHMED AĞA
TARİHİ (H/M)	6 ŞEVVAL 1314 / 10 MART 1897
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDETİPİ	SİLİNDİRİK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	157
Çevre Ölçüsü	88
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Silindirik formlu mezar taşının gövdesi, 10 satırlık talik kitabeye zemindir. Günümüzde beton kaideye sabitlenmiş olsa da orjinalde sandukalı mezar üzerinde yükselen silindirik formlu şahide tipine uygundur. Yarısı beton içinde olsa da taşın kaidesi, yuvarlak bilezik üzerinde yükselen frontal duruşlu ve dışarıya doğru kıvrılmış akant yapraklarından ibaret süslemeye sahiptir.	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Dünyâya her gelen gidiyor, kimse kalmyyor
Fânilerin firâkı hazin ü elimdir
Büşrâ o merd-i mü'min-i Hâlık-şinâsa kim
Dünyâya rağbet etmedi kalbi selimdir
Eşrâf-ı beldeden Hacı Mehmed Ağa'yı da
Aldı götürdü mevt-i tabi-i amimdir
Ahlâkı hâli hoş idi bu Tuzcuzâde'nin
Şâyân-ı lütf u rahmet idi Hak Kerim'dir
Üç yıl kadar esir-i firâş oldu çâresiz
Mevtin devâsı çâre-i def'-i adîmdir
Sabr etti bunca mihnete ol pir-i muhterem
Şimdi makâmı dâr-ı safâ-yı na'imdir
İlhâm olundu kalbe şu tarih-i cevherî
Rûh-ı lâtifi bâ-ı bekâda mukimdir
Sene 1314
Fî 6 Şevval
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		52
BULUNDUĞU YER		ORTA KORİDOR (SAĞ-119)
KİME AİT OLDUĞU		HÜSEYİN EFENDİ
TARİHİ (H/M)		14 MART 1313 / 26 MART 1897
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES (AZİZİ)
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	104	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde bölümlendirilmiş ve 8 satırlık talik kitabe kabartılmıştır. Yuvarlak hatlı yüzeysel bir silme ile çerçevelendirilen taşın serpuşu azizi festir.
En	32	
Kalınlık	10	
BOYUN		
Yükseklik	7	
Çevre Ölçüsü	40	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	14	
Çevre Ölçüsü	65	

SERLEVHA
Âh mine'l-mevt
KİTABE
An-asl Kayserili olup Trabzon'da
ârâm-sâz, Nizâmiyye yirmi yedinci alayin
üçüncü taburun tabibi iken
bu kere ecel-i mev'ûduyla vefât eden
Monla Feyzi oğullarından Hüseyin Efendi'nin
rûhuna el-Fâtiha
Sene, 1313
14 Mart
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	53
BULUNDUĞU YER	DOĞU DUVAR ÖNÜ (ORTA-1)
KİME AİT OLDUĞU	KAZZAZZADE HAFIZ SÜLEYMAN
TARİHİ (H/M)	6 RAMAZAN 1315 / 29 OCAK 1898
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDETİPİ	SİLİNDİRİK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	104
Çevre Ölçüsü	80
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Silindirik gövdeli şahidenin üst bölümü kırılmıştır ve günümüzde son 8 satırlık sülüs kitabesi mevcuttur. Şu anda beton kaideye sabitlenmiş olsa da orjinalde sandukalı mezar üzerinde yükselen silindirik formlu şahide tipine uygundur. Taşın kaidesi, yuvarlak bilezik üzerinde yükselen frontal duruşlu ve dışarıya doğru kıvrılmış akant yapraklarından ibaret süslemeye sahiptir.	

SERLEVHA
KIRIIK
KİTABE
Cümleten olsak sezâdir sine-zen mâtem-güzin
Versin Allah sabr-ı bi-pâyân meğer bâkilere
Lâf ile merhem-pezir olmaz bu zahm-r âteşin
Cudi bir tarih-i diğer sebtine hâcet mi var
"Gufra leh" sâlinde etmiş azm-i firdevs-i berin
Kazzâz Hacı İbrahim Efendi'nin yirmi beş
yaşlarında müteverrimen azm-i
cinân eyleyen ciğer-pâre-i edibi Hâfiz Süleyman Efendi
rûhuna el-Fâtiha
Sene 1315
6 Ramazan Cuma
YAZI TÜRÜ
Celî Sülüs

MEZAR TAŞI NO		54
BULUNDUĞU YER		14. ADA
KİME AİT OLDUĞU		YUNUSZADE MUSTAFA EFENDİ
TARİHİ (H/M)		7 MUHARREM 1316 / 28 MAYIS 1898
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	125	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 14 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Yuvarlak hatlı yüzeysel bir silme ile çevrelenmiş taşın başlığı ulema sarığıdır.
En	30	
Kalınlık	8	
BOYUN		
Yükseklik	6	
Çevre Ölçüsü	40	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	15	
Çevre Ölçüsü	74	

SERLEVHA
Yâ Bâkî
KİTABE
Hayâta iğtirâr etme yeter makber sana ibret
Tefekkür eylesen zâir zuhûr-endâz olur hayret
Gözün aç, aklını al başına aldanma dünyâya
Bekâ mülkündeki erzâkını tahsile kıl himmet
Kemâl-i ilmini tasdik ederdi cümle akrân
Kelâmından hemişe ahz-i feyz eyler idi ümmet
Memâtı âlimin bi-şek müsâvi mevt-i âleme
Olup mazhar hadisin sırrına kesb eyledi rif'at
Yine emr-i ecel takdim u te'hîr etmedi vaktin
Nidâ-yı el-vedâ' gösterdi Yûnuszâde'ye firkat
Muharrem idi bin üç yüz on altı sâl-i Hicrî
Denildi Hacı Mustafa Efendi eyledi rıhlet
1316 Fi 7 M
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO	55
BULUNDUĞU YER	13. ADA
KİME AİT OLDUĞU	KAVAKLIZADE TEVFİK EFENDİ
TARİHİ (H/M)	10 ŞABAN 1316 / 24 ARALIK 1898
ŞAHİDE TİPİ	BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDETİPİ	SİLİNDİRİK
MALZEME	MERMER
ÖLÇÜLER (CM)	
GÖVDE	
Yükseklik	90
Çevre Ölçüsü	66
FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ	
Silindirik gövdeli şahidenin üst bölümü kırılmıştır ve günümüzde son 8 satırlık sülüs kitabesi mevcuttur. Şu anda beton kaideye sabitlenmiş olsa da orjinalde sandukalı mezar üzerinde yükselen silindirik formlu şahide tipine uygundur. Taşın kaidesi, yuvarlak bilezik üzerinde yükselen frontal duruşlu ve dışarıya doğru kıvrılmış akant yapraklarından ibaret süslemeye sahiptir.	

SERLEVHA
Âh mine'l-mevt
KİTABE
Nâgehân bâd-ı ecel esdi nihâl-i ömrüne
Genç iken kıldı Kavaklızâde'yi vakf-ı mihen
Kıldı tam askerliğin Bahriyyede Tersânede
Sâdıkâne hizmetiyle olmuş idi ser-dümen
Sa'y ile himmetle hüsn-i hulkla mümtâz idi
Dâimâ akrânı içinde dururdu şûh u şen
Eyledi bir dâ-i mübremle şehîden irtihâl
Var ise taksiri afv ede Hudâ-yı zi'l-minen
Eşk-rîz-i hüzn olur tarihime Hâfiz cihân
Rahl-i cennet eyledi Tevfik Efendi genç iken
Kavaklızâde Hacı Süleymân Efendi'nin mahdûmu
Yirmi yedi yaşında irtihâl-i dâr-ı Na'im eden Tevfik
Efendi'nin rûhuna rizâen lillâhi'l-Fâtiha
Sene 1316 Fi 10 Şaban
YAZI TÜRÜ
Celî Sülüs

MEZAR TAŞI NO		56
BULUNDUĞU YER		DOĞU DUVAR ÖNÜ (SOL)
KİME AİT OLDUĞU		KURTOĞLU OSMAN USTA
TARİHİ (H/M)		1316/1898-99
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/FES
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	62	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, mezarlıktaki diğer taşlardan farklıdır. Sülüs hatlı 9 satırlık kitabesi mermer bir plakaya kazınmış, bu plakanın etrafı beton malzeme ile çevrelenmiştir. Başlık ve boyun kısmı kırıktır.
En	24	
Kalınlık	12	
BOYUN		
Yükseklik	?	
Çevre Ölçüsü	?	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	?	
Çevre Ölçüsü	?	

SERLEVHA
Âh mine'l-mevt
KİTABE
Merhûm ve mağfûr
el-muhtâc ilâ rahmeti
Rabbihi'l-Gafûr Torul
Kazâsinin Herak
karyesinde Kurtoğlu
Emin Ağa'nın mahdumu
Osman Usta rûhuna
Fâtiha, 1316
YAZI TÜRÜ
Celî Sülüs

MEZAR TAŞI NO		57
BULUNDUĞU YER		33.ADA
KİME AİT OLDUĞU		HATTAT EFENDİ
TARİHİ (H/M)		10 ZİLHİCCE 1316 / 21 NİSAN 1899
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	115	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 14 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Yuvarlak hatlı yüzeysel bir silme ile çevrelenmiş ve silme dışında kalan omuz kısmına sağda ve solda birer tane olmak üzere rozet çiçek (gül) kabartılmıştır. Boyun üzerine yerleştirilen serpuş, örfi destarlı ulema sarığıdır.
En	32	
Kalınlık	8	
BOYUN		
Yükseklik	6	
Çevre Ölçüsü	38	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	11	
Çevre Ölçüsü	80	

SERLEVHA
Huve'l Bâkî
KİTABE
Eyledi ilkâ Hâcı Hattât Efendi âkıbet
Sine-i ahlâfa bir dâğ-ı eşed-ender-eşed
Oldu ya'ni nâgehân medfen-güzin-i inzivâ
Eyleyüp iştigâl-i dehr-i bî-vefadan kef-i yed
Eyle Yâ Rab sen o hem-nâm-ı Resûl-i ekremin
Ruhunu müstağrak-ı deryâ-yı rahmet tâ ebed
Merd idi sâlih idi bir tâcir-i munsıf idi
Tam idi kendinde hakkâniyyet-i dâd ü sitad
Sine-i bi-kinesi bir ma'de-i safvet idi
Uğramazdı kalb-i bi-âğrâzına kin ü hased
Cudi Ridvân eylesün târihini nakş-i zamir
Aldı firdevs'e Hacı Hattât'ını Rabb-i Ehad
Sene 1316
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

MEZAR TAŞI NO		58
BULUNDUĞU YER		16. ADA
KİME AİT OLDUĞU		HAMARATZADE MUSTAFA EFENDİ
TARİHİ (H/M)		1 ŞABAN 1317 / 5 ARALIK 1899
ŞAHİDE TİPİ		BAŞUCU ŞAHİDESİ
GÖVDE/BAŞLIK TİPİ		DİKEY DİKDÖRTGEN PRİZMAL/ÖRFİ DESTARLI KAVUK
MALZEME		MERMER
ÖLÇÜLER (CM)		FORM VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ
GÖVDE		
Yükseklik	90	Dikey dikdörtgen formlu mezar taşının gövdesi, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli olacak şekilde 14 satıra bölünmüş ve talik hatlı kitabe kabartılmıştır. Yuvarlak hatlı yüzeysel bir silme ile çevrelenmiş ve silme dışında kalan omuz kısmına uçları volütlü C kıvrımları yerleştirilmiştir. Boyun üzerine yerleştirilen serpuş, ulema sarığıdır.
En	34	
Kalınlık	8	
BOYUN		
Yükseklik	6	
Çevre Ölçüsü	37	
BAŞLIK/TEPELİK		
Yükseklik	15	
Çevre Ölçüsü	70	

SERLEVHA
Âh mine'l-mevt
KİTABE
Bezm-i inşâ ünsümüzden âh eksildi yine
Bir enis-i sohbet-efzâ bir muhibb-i muhterem
Ya'ni Hâmrâtzâde Hacı Mustafa'yı nâgehân
Aldı gül-zâr-ı naîme Hazret-i Mevlâ'n-ni'am
Hoş-likâ şirîn-zebân âbid metîn bir zât idi
Nûr-veş rahşân idi vechinde âsâr-ı kerem
Silk-i debbâğide servet-dâr bir tâcir idi
Dinç ammâ hemân basmışdı heftâda kadem
Duhterânın mazhar-ı sabr-ı cemil etsün Hudâ
Hûriyânla kendisi oldukça hem-dem hem-hırâm
Zabt içün ey Cûdi magfûrun lehin târihini
Yazdı lafz-ı (el-Gafûr) u kilk müstesnâ rakam
Sene 1317 Fi 1 Şa'bân
YAZI TÜRÜ
Celî Talik

Tablo 1. Sülüklü Kent Mezarlığında Bulunan 19. Yüzyıl Erkek Mezar Taşları Cephe Çizimleri

1 (1875-76)

2 (1875)

3 (1876)

4 (1878)

6 (1878-79)

7 (1879)

8 (1880)
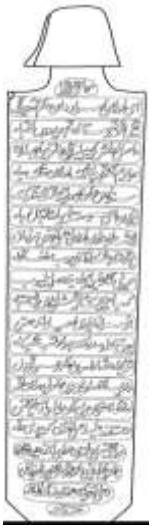

11 (1882)

12 (1883-84)

13 (1883-84)

16 (1884)

17 (1885)

18 (1885-86)

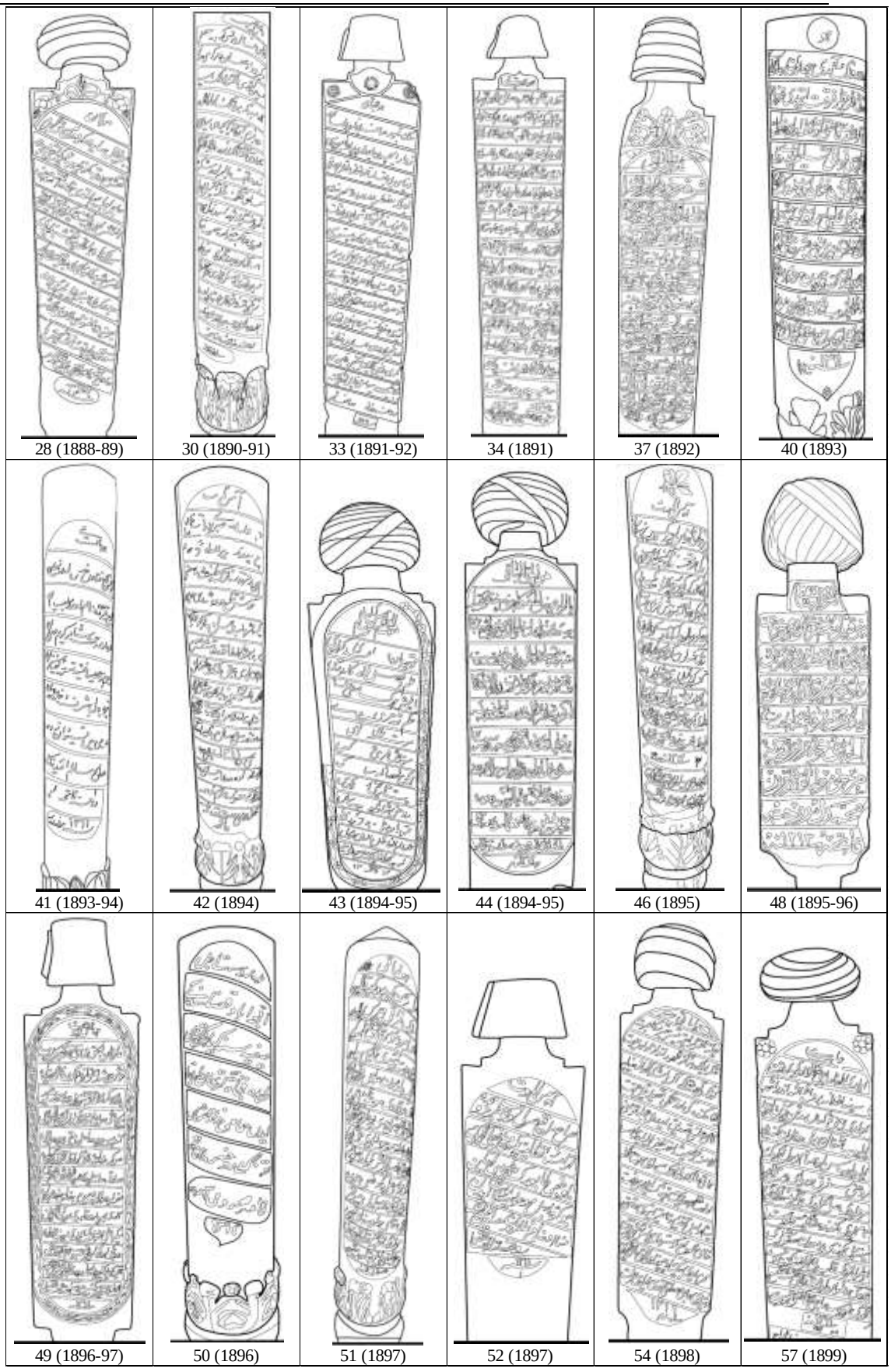

19 (1885-86)

20 (1886)

24 (1887-88)

25 (1887-88)

27 (1888-89)

28 (1888-89) | 30 (1890-91) | 33 (1891-92) | 34 (1891) | 37 (1892) | 40 (1893)

41 (1893-94) | 42 (1894) | 43 (1894-95) | 44 (1894-95) | 46 (1895) | 48 (1895-96)

49 (1896-97) | 50 (1896) | 51 (1897) | 52 (1897) | 54 (1898) | 57 (1899)

Değerlendirme

Sülüklü Mezarlığı'nda 19. Yüzyılın son çeyreğine ait taşlar, Osmanlı Devleti'nin mezar taşı geleneğine uygun özellikler göstermesi açısından önemlidir. Devletin önemli liman kentlerinden biri olan Trabzon, devletin sanatsal detaylarını sıkı sıkıya takip etmiş taşra kentlerinden biridir. Bu çalışma kapsamında değerlendirilen 1875-1899 yılları arasında yapılmış olan 58 mezar taşının malzemesi mermerdir ve tamamında yontma ve oyma-kabartma teknikleri kullanılarak meydana getirilmiştir. Mezarların başucuna dikilen şahideler, form açısından incelendiğinde, 13'ünün (4, 8, 13, 30, 32, 40, 41, 42, 46, 50, 51, 53, 55) silindirik formlu diğerlerinin düşey/dikey dikdörtgen prizmal gövdeye sahip olduğu tespit edilmiştir. Mezarlıkta bulunan mezar taşları genel olarak değerlendirildiğinde 19. Yüzyılın ilk çeyreğinde hiç karşılaşılmayan silindirik form, ikinci çeyrekte görülmeye başlamış, üçüncü çeyrekte ve son çeyrekte sayıları artarak kullanılmaya devam edilmişse de genel oranı dikdörtgen prizmal taşların karşısında yüzde 10'un altında kalmıştır. Osmanlı mezar taşı geleneğine sıkı sıkıya bağlılığın devam ettirildiği Trabzon'da yapımı diğerine nazaran daha zor olan silindirik gövdeli mezar taşlarının özellikle sandukalı mezarların taş tipi olduğu yapılan tespitler arasındadır.

Başlık tiplerinin çeşitlendirildiği görülen taşlardan silindirik gövdeye sahip olanların başlıklarının olmamasının yanı sıra şahidelerin 5'inin de (15, 22, 31, 36, 56) üstten kırılması sebebiyle başlık tipleri hakkında bilgi edinilememiştir. Sarık, ya da fes tipi serpuşlarla taçlandırılmış diğer taşlar irdelendiğinde en yoğun kullanımın fes olduğu görülmektedir. Sultan II. Mahmud (1808-1839) zamanında Osmanlı toplumunun kılık kıyafetinin ayrılmaz parçalarından biri haline gelen fes, Sultan Abdülmecid (1839-1861), Sultan Abdülaziz (1861-1876), V. Murad (1876) ve Sultan II. Abdülhamid (1876-1909) döneminde de şekil değiştirerek kullanılmaya devam etmiştir. Mahmudi, Mecidi, Azizi ve Hamidi fes olarak literatüre geçen bu fesler, payitaht İstanbul'da ki kullanımı ile beraber Anadolu coğrafyasına da hızlıca yayılmış ve mezar taşlarında geniş bir kullanım alanı bulmuştur. II. Mahmud devrinde üst kısmı daha geniş ya da alt bölümü ile eşit genişlikte olan fes tasarımı, padişahların istekleri doğrultusunda değişikliğe uğramış; Abdülmecid döneminde küçülmeye başlayarak (mecidiye kalıp); Abdülaziz döneminde (aziziye kalıp) daha da yayvanlaştırılmıştır, II. Abdülhamid döneminde ise daha dik bir fes (hamidiye kalıp) tercih edilmiştir[8] ve bu gerçek görüntüleri Osmanlı sanatkârları tarafından aynı özelliklerle mezar taşlarına da aktarılmıştır **(G. 5)**.

Görsel 5. Osmanlı mezar taşlarında kullanılan fes tipleri (Mahmudi/Mecidi, Azizi, Hamidi)

İncelenen mezar taşlarından 8'inde azizi kalıplı fes (1, 2, 3, 9, 16, 17, 34, 52), 12'sinde hamidi fes (14, 18, 19, 23, 24, 25, 27, 33, 39, 45, 47, 49) kullanılmışken 2'sinde (26, 37) sarıklı fes kullanılmıştır. 18. ve 19. Yüzyıllarda Osmanlı toplumunda müftü, imam ve hafızlar gibi ilmiye ve ulema sınıfına mensup kişilerin sıklıkla kullandığı[9] örfi destarlı kavuk konu kapsamındaki mezar taşlarında görülen diğer serpuş türleridir. Çapraz destarlı ilmiye sarık formu 6 mezar taşında (5, 7, 10, 20, 43, 44), ulema sınıfı tarafından kullanılan düz sarık formu ise 11 mezar taşında (6, 11, 12, 21, 28, 29, 35, 38, 54, 57, 58) bulunmaktadır. 19. Yüzyılın son çeyreğine ait

[8] Hülya Tezcan, "Fes", *İslam Ansiklopedisi, 12,* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995), 415.
[9] Halit Çal, "Türklerde Mezar – Mezar Taşları," *Aile Yazıları,* 8, (Ankara: TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayını, 2015), 312.

olan mezar taşlarından sadece 1896 tarihli Uzun Mehmed'e ait şahidede, dardağan başlık kullanılmıştır **(G.6, G.7, G.8).**

Görsel 6. Serpuş/Başlık Tipleri (Fes ve Sarıklı Fes)

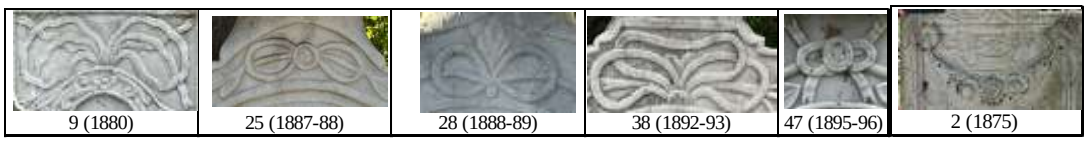
Görsel 7. Serpuş/Başlık Tipleri (İlmiye Sarığı)

Görsel 8. Serpuş/Başlık Tipleri (Ulema Sarığı ve Dardağan)

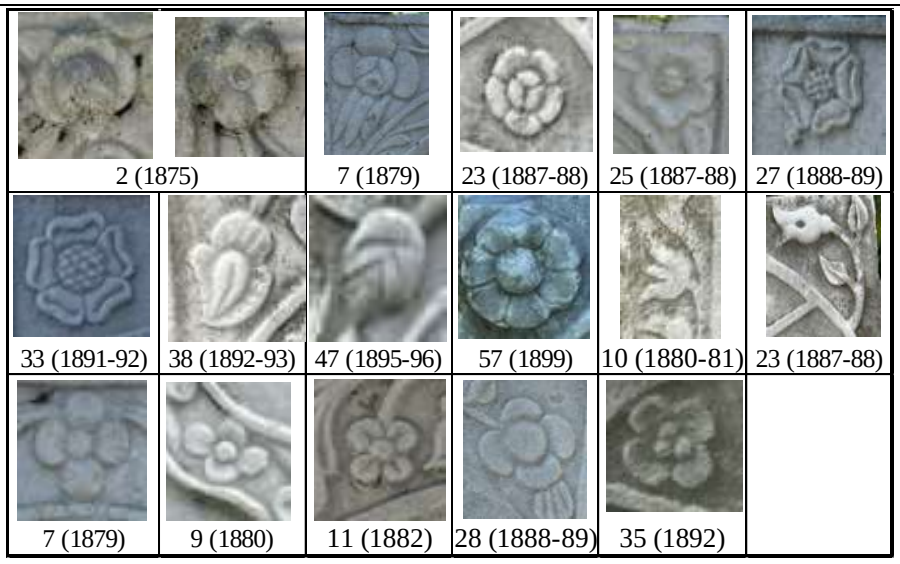
Sülüklü Mezarlığı'ndaki 19. Yüzyıl erkek mezar taşlarının serpuş tipleri dönemsel olarak farklılaşmaktadır. Yüzyılın ilk çeyreğinde kullanımı yaygın olan katibi kavuğun 1834 yılında son kez kullanıldığı, yine ilk çeyrekte kullanım oranı yüksek olan dardağan ve serdengeçti başlığın ilk çeyrekten sonra terkedildiği dikkati çekmektedir ki; yeniçeri mezar taşlarında bir alt tip olarak kullanılan dardağan ve serdengeçtinin 1826 yılında ocağın lağvedilmesinden sonra başlık olarak da kullanılmaması normal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk çeyrekte birer örnekte karşımıza çıkan ilmiye ve ulema sarığının yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren sıklıkla kullanıldığı, yüzyılın sonlarına doğru azaldığı görülmektedir. Bu sarık tiplerinin azalması II. Mahmud'un fes kullanımını önceleyen kıyafet devrimiyle doğru orantılı olarak ilerlemiştir. Yüzyılın ikinci çeyreğinde yoğun olarak kullanılan mahmudi fes tipi, yüzyılın ikinci yarısında yerini yoğunluğu Azizi kalıp olmak üzere diğer fes kalıplarına bırakmıştır. Dönemsel olarak Osmanlı toplumundaki yaşanan sosyal ve siyasi değişiklikler eş zamanlı olarak mezar taşlarına da yansıtılmış ve sanatın gerçek yaşamdan beslendiği gerçeği açığa çıkarılmıştır.

Batılılaşma ile beraber değişen Osmanlı sanat ortamı mezar taşlarının süsleme unsurlarında da etkili olmuştur. Klasik dönem mezar taşlarına oranla bezeme unsurlarının yoğunlaştığı ve bitkisel karakterli motiflerin gerek tepelik süslemelerinde gerekse gövde süslemelerinde kullanılmaya başladığı görülmektedir. Kadın mezar taşlarına oranla daha az süslemeli olan erkek mezar taşları da bu dönemde ölüm, ebedi hayat, cennet gibi unsurların sembolizmine işaret eden bir takım sembolik süslemelere zemin olmuştur. İncelenen mezar taşlarında Osmanlı sanatında Ampir üslup ile beraber kullanımı yaygınlaşan fiyonk 5 mezar taşında (9, 25, 28, 38, 47), girland ise 1875 tarihli 1 mezar taşında (2) görülmektedir **(G.9, G.10).** Mezarlıktaki taşlara yüzyılın ikinci çeyreğinde dahil edilen fiyonk motifi, yüzyılın sonlarına kadar azalarak da olsa kullanılmaya davam etmiş motifler arasındadır.

Görsel 9-10. Süsleme Unsurları (Fiyonk ve girland)

Batılılaşma ile beraber daha natüralist kullanımlarla ön plana çıkan çiçek motifleri mezar taşlarında sevilerek kullanılmış diğer öğeler arasındadır. Sülüklü Mezarlığı'ndaki 19. Yüzyılın son çeyreğine ait mezar taşlarında çiçek motiflerinden gül 9 mezar taşında (2, 7, 23, 25, 27, 33, 38, 47, 57), mine çiçeği 5 mezar taşında (7, 9, 11, 28, 35) ve lale 2 mezar taşında (10, 23) görülmektedir **(G.11).** Yüzyılın ilk çeyreğinde süsleme unsurlarında en çok kullanılan gül motifinin ilerleyen süreçlerde kullanımı azalmış ve lale, mine, papatya gibi diğer çiçek türlerinin kullanılması ile motif repertuvarında bir çeşitliliğe gidilmiştir.

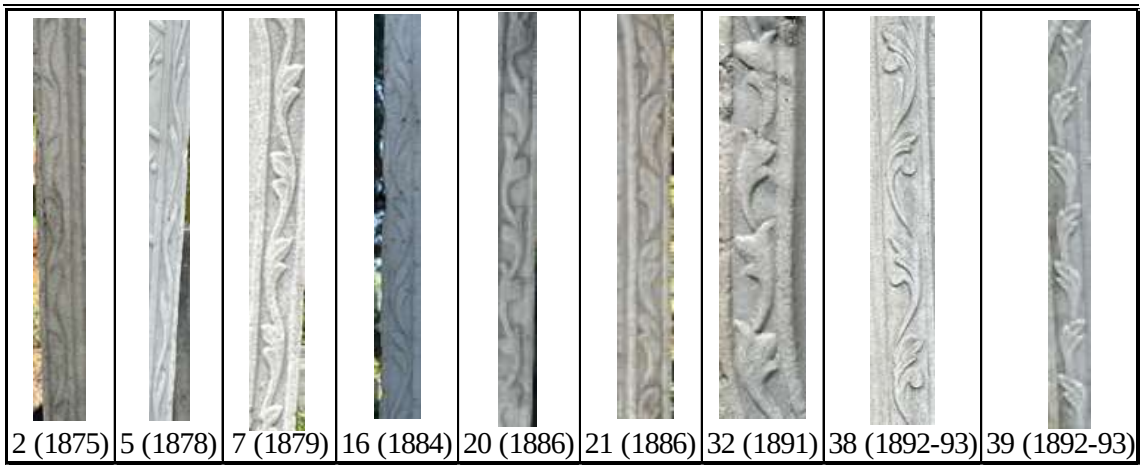
Görsel 11. Süsleme Unsurları (Çiçek motifler)

Batılılaşma döneminin önemli bir süsleme öğesi olan akant yaprağı, mezarlıkta bulunan mezar taşlarında süreklilik arz eden bir kullanımla karşımıza çıkmaktadır. Son çeyrekte 13 mezar taşında (2, 6, 10, 11, 30, 37, 40, 41, 42, 46, 50, 51, 53) hem yüzey süslemesi olarak hem de silindirik mezar taşlarında kaide süslemesi olarak tercih edilen **(G. 12)** akant, sanatın dönemsel üslup farklılıkları sebebiyle başlangıçtaki yüzeysel ve kabuksu formunu, yıllar ilerledikçe frontal duruşlu ve yüzeyden fışkıran plastik etkisi yüksek üç boyutlu kullanıma bırakmıştır ve Osmanlı sanatçılarının değişime açıklığını vurgulayacak kaliteye evrilmiştir.

Görsel 12. Süsleme Unsurları (Akant)

Osmanlı süsleme sanatında Batılılaşma ile beraber kullanımı yaygınlaşan S kıvrımları çalışma kapsamına alınan mezar taşlarında da görülmektedir. S kıvrımlarında 19. Yüzyılın ortasına doğru ilerlerken nokta ya da inci taneleri ile boğumlanan ve sonsuzluk prensibi dahilinde akıp giden bir kullanım şekli belirmişken, ikinci yarısında yaprak sırtlı kıvrımlar şeklinde kullanılmıştır. 1875 ile 1899 yılları arasındaki taşlarda da bu kullanımıyla 9 mezar taşında (2, 5, 7, 16, 20, 21, 32, 38, 39) kitabeyi çevreleyen bordür kuşaklarında tercih edilmiştir **(G.13).**

Görsel 13. Süsleme Unsurları (S-C Kıvrımları)

Bitkisel ve geometrik süslemelerin dışında nesneli süslemelere de yer verildiği görülen mezar taşlarında kişilerin mesleklerine dair ipucu veren motifler görülmektedir. Mesleği kitabesinde Trabzon Kalesi topçu kaymakamı olarak geçen Salih Bey'in mezar taşında (16) top arabası, askerliğini bahriyeli olarak yapan ve dümen başına geçen Kavaklızade Tevfik Bey'in mezar taşında da (55) çapa motifi kabartılmıştır **(G.14, G.15).** Ayrıca Osmanlı devlet yönetiminin Abdülmecid ve sonrasında bir gelenek olarak devam ettirdiği kişilere takdim edilen nişanlar mezar taşlarına da yansımıştır ve taşradan bu taltife layık görülen, Miralay Selim Bey (27) ve Binbaşı Halil Efendi'nin mezar taşında Mecidi nişanlar, şahidenin boynundan aşağıya sarkar pozisyonda kabartılmıştır **(G.16).** Ayrıca birer mezar taşında olmak üzere rumi-palmet ve ay-yıldız motifleri kullanılmıştır. Rumi ve palmet motifi (37), kitabenin üzerinde bir tepelik şeklinde resmedilmişken ay ve yıldız motifi (39) sağ ve sol omuzda kabartılmıştır **(G.17, G.18).**

Görsel 14-18. Süsleme Unsurları (Top arabası - Çapa – Mecidi Nişan - Rumi/Palmet – Ay/Yıldız)

Türk-İslam sanatında başlı başına bir süsleme türüne işaret eden yazı, süsleme açısından değerlendirilecek diğer bir unsurdur. Dönemsel olarak tercihler açısından değişikliklerin görüldüğü kitabe yazılarından 12'si (13, 16, 22, 24, 37, 39, 44, 47, 48, 53, 55, 56) cel-î sülüs hatla yazılmışken diğerleri cel-î talik karakter taşımaktadır. 19. Yüzyılın ilk çeyreğinde Sülüklü Mezarlığı'ndaki mezar taşlarında sülüs yazı tipinin daha yoğun, ikinci çeyrekte sülüs ve talik karakterli yazı türünün birbirine yakın oranlarda tercih edildiği görülmektedir. Yüzyılın ikinci yarısında ise talik hatlı karakterlerin sülüse oranla daha fazla tercih edildiği tespit edilmiştir. Mezar taşlarında kitabeleri taşa hakkeden ustaların izini sürebilmek oldukça zordur. Yüzyılın ilk yarısında hiçbir isme rastlanmadığı, ikinci çeyrekte bir, üçüncü çeyrekte de iki isimle karşılaşılan Sülüklü Mezarlığı'ndaki mezar taşlarında, yüzyılın son çeyreğine ait taşlarda üç isim tespit edilebilmiştir. 1878 tarihinde vefat eden Hatuniye Medresesi'nin müderrisi Süleyman Zühdi Efendi'nin mezar taşı (5) kitabesini ***hattat Aziz***, 1886 yılında vefat eden ve aynı medresenin diğer bir müderrisi olan Ziyaeddin Efendi'nin mezar taşı (20) kitabesini ise bizzat ölenin oğlu ***Ahmed Mahir*** ve Miralay Selim Bey'in mezar taşı (27) kitabesi Ermeni Kegorg tarafından taşa hakkedilmiş ve kişiler bu bilgileri kitabenin sonunda belirtmişlerdir. Hattat bilgileri ile benzer şekilde ilerleyen şair isimleri de yüzyıl içerisinde artarak devam etmiştir. İlk çeyrekte bir, ikinci çeyrekte beş, üçüncü çeyrekte onbir ismin belirlendiği taşlardan yüzyılın son çeyreğine ait

olanlarda on beş isim tespit edilmiştir. Ölüm tarihleri 1884 ile 1899 yılları arasında vefat eden 8 kişiye ait mezar taşının (11, 12, 14, 42, 46, 53, 57, 58) manzumeleri Trabzon'lu şair ***İbrahim Cudi,*** 1885 ile 1898 yılları arasında ölen 6 kişinin mezar taşı manzumelerini (18, 27, 30, 33, 38, 55) ***Tayyibzade Hafız Mehmed Zühdî*** yazmıştır. 1885, 1887 ve 1888 yıllarında vefat eden 3 kişinin (19, 23, 28) manzumelerini ***Zîya,*** 2 taşın (2, 5) manzumesini ***Ziver,*** 2 mezar taşının (6, 9) manzumesi ise şair ***Emin Hilmi*** tarafından yazılmıştır. Sadece birer mezar taşında (3, 4, 7, 31, 40, 47) adı geçen şair isimleri ise sırasıyla ***Sami, Şevki, Saib, Ramis, Rıza*** ve ***Rüşdi***'dir. Şairlerin dışında 3 mezar taşında da özel uygulamalar karşımıza çıkmaktadır ki; Kocamanzade Mehmed Efendi'nin mezar taşı (43) dönemin valisi ***Kadri Bey*** tarafından, 1884'de genç yaşta hayatını kaybeden Hüseyin Fuad Efendi'nin mezar taşı (15) manzumesi kişinin babası ***Mehmed Efendi*** tarafından, 1892'de vefat eden Osman Efendi'nin mezar taşı (36) manzumesini ise kişinin oğlu ***Nacî*** taradından yazılmıştır.

Kapsam dahilindeki mezar taşları, kitabe istif düzenindeki ilk satırları olan ve Allah'ın ölümsüzlüğüne ve yüce yaratıcılığına dair ibarelerinin kullanıldığı serlevhaları[10] açısından irdelendiğinde en çok tekrar eden ve çeyreklik dilimde bir süreklilik arz eden "*Huve'l Bâkî (O, ebedidir)*" ibaresinin 16 mezar taşında (1, 6, 7, 9, 13, 14, 17, 32, 34, 35, 36, 41, 47, 48, 52, 57) bulunduğu açıktır. 8 mezar taşında (8, 10, 18, 27, 30, 33, 38, 49) *"Hüve'l hayyün lâ yemût (O diridir, ölmez)"*, 4 mezar taşında (12, 19, 23, 28) "*Huve'l Hayy (O diridir)",* 2 mezar taşında (3, 44) "*Huve'l Hayyu'l Bâkî (O diridir, ebedidir)",* 2 mezar taşında (24, 40) *"Hû" (O, tektir),* 1 mezar taşında (26) *"Yâ Hayy (O diridir)"* ve 1 mezar taşında (55) *"Yâ Bâkî (O, ebedidir)*" ibarelerine yer verilmiştir. 11 mezar taşında (11, 21, 23, 25, 39, 42, 45, 51, 54, 56, 58) *"Âh mine'l-mevt (Ah, acı ölüm)",* 3 mezar taşında (15, 31, 37) *"Lâ halâse mine'l-mevt (Ah, acı ölüm)",* 3 mezar taşında (4, 20, 43) "*bir alîmin ölümü bütün alemin ölümü gibidir*" şeklinde transkripte uygun olan "*Mevtü'l-âlim ke-mevti"l-âlem*", 3 mezar taşında (5, 46, 50) *"Âh zi-dest-i ecel (Ecelin elinden âh)" ve* 1 mezar taşında (2) Ankebut Suresi 57. Ayet olan "Küllü nefsin zâikatü'l-mevt (Her nefis ölümü tadacaktır)" ifadesine yer verilmiştir. Bunların dışında kalan 2 şahidenin (22, 53) üst kısmı kırık olduğu için serlevhası tespit edilememiştir ve 1 mezar taşında (16) serlevha ibaresine hiç yer verilmemiştir.

Serlevha ve tarih satırları arasında ölenlerin kimlik bilgilerinin, soy bağlarının, mesleklerinin, memleketlerinin, sosyal statülerinin ve hatta bazı durumlarda ölüm sebeplerinin bile okunmasına imkan sağlayan kitabelerin metin analizleri yapıldığında dönemin sosyal düzeni hakkında da bilgi edinmek mümkündür. Bununla beraber, eğer var ise Allah'a yakarış ve af isteği cümleleri, ziyaret edenlere nasihat eden ve onlardan dua isteyen cümlelere de bazı mezar taşlarında rastlanmaktadır. Kitabelerde geçen isimler irdelendiğinde "Mehemmed/Mehmed"[11] isminin 16 kez, "Mustafa ve Süleyman" isminin 7 kez, "Zühdi" isminin 6 kez, "Ahmed ve Hüseyin" isminin 5 kez, "Ali, İbrahim ve Osman" isimlerinin 4 kez, "Emin, Hasan, Mahmud ve Ziya" isminin 3 kez, "Halil, Ömer Ruşen, Salih ve Şükrü" isimlerinin ise 2 kez kullanıldığı; "Abdülaziz, Abdullah, Abdülvahid, Amiş, Asım, Dündar, Edhem, Ferdi, Fevzi, Fuad, Hakkı, Hamdi, Harun, Haşim, Horoz, Kadir, Naci, Numan, Muhlis, Paşa, Rahmi, Ramis, Rıza, Rüşdi, Saib, Salim, Sami, Selim, Subhi, Şefik, Şevki, Tevfik, Yusuf ve Ziyaeddin" isimlerinin de birer kez kullanıldığı analiz edilebilmektedir.

Metinler incelendiğinde "Trabzon (1, 3, 8, 9, 13, 16, 17, 20, 27, 34, 36, 37, 38, 51, 52), Akçaabad (50), Dağıstan (26), Edirne (18), Gümüşhane/Torul/Herak (56), İstanbul/Cihangir (16), Kayseri (52), Mekke (13), Sivas (33), Sürmene (35), Şalem (27) ve Tirebolu (41)" gibi yer

[10] Sözlükte "baş" anlamındaki Farsça "ser" ile Arapça levha kelimelerinden oluşan ser-levha "bir yazının başlığı" anlamındadır. Mezar taşlarının kitabelerinde de istisnaları olmakla beraber çoğunlukla kullanılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. Gülnur Duran, "Serlevha,", *İslam Ansiklopedisi*, c.36 (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2009), 567.

[11] Murat Yüksel tarafından okunan kitabelerde "Mehmed" ismi, Osmanlıca yazılışları aynı oldukları için bildiri kapsamındaki bazı mezar taşlarında (2, 20, 22, 48, 57) "Muhammed" olarak okunmuştur. Peygamber ismi olduğu için, Osmanlı toplumunda kişilere verilmesinden kaçınıldığı bilinen "Muhammed" ismi, bu bildiri kapsamındaki mezar taşlarında Mehemmed/Mehmed olarak değiştirilmiştir.

adlarının yanı sıra Hatuniye Medresesi (5, 20) ve İskender Paşa Mahallesi (29) gibi dönemin kurumları ve mahalle isimlerine dair bilgiler bulmak da mümkündür. Alaybeyizade (1, 36), Alemdarzade (11), Bozzade (38), Çadırcızade (13), Çakıroğlu (26), Çulhazade (32), Dizdarzade (19, 23), Feyzioğulları (52), Firketçizade (7), Hacızade (24, 47), Hafızzade (15, 31), Halilzade (21), Hammamizade (50), Hamaratzade (58), İsmailzade (14), Kadızade (40), Katipzade (9), Kavaklızade (55), Kazzazzade (46, 53), Kocamanzade (43), Kömürcüzade (2), Kurtoğlu (56), Muratzade (4), Melekzade (30), Ofluzade (6), Sofuzade (3), Şalizade (25), Tayyibzade (45), Tuzcuoğlu (51), Ustazade (42), Uzun (48), Yomralızade (17) ve Yunuszade (54) gibi sülale ve soy isimleri okunabilmektedir.

Akrabalık ve yakınlık belirten ifadelerde, "babası, pederi, çocuğu, oğlu, mahdumu, yeğeni" gibi kelimeler kullanılmışken kişileri tanımlayan unvan ve ifadelerde "ağa, bey, efendi, es-seyyid, eş-şeyh, hacı, hafız, şair ve usta" gibi tanımlamalar kullanılmıştır. Kitabelerde geçen meslekler ise alay komutanı/miralay (27), asakir-i şahane mülazımı (17), askeri tabip (52), attar (42), bahriyeli asker (55), belediye müfettişi (31), binbaşı (33, 49), çilingir, demirci, fabrikatör (39), debbağ (58), duyunu umumiye nazırı (18), hoca (43), imam (19), kapıcıbaşı (22), kazzaz (53), meclisi idare başkatibi (8), müftü (5, 10), müderris (5), şehbender (9), Trabzon hac rehberi (13), topçu kaymakamı/yarbay (16), tüccar (6, 30, 36, 38, 57) ve yedi emin (1) şeklindedir.

Metinlerin verdiği diğer önemli bir bilgi ise, kişilerin ölüm sebebini bildiren ifadelerdir ki; devasız/onulmaz dert (9, 21), hastalık (51, 55), humma (7) ve verem (39, 46, 53) şeklinde açıklama yapılmıştır. Ölüm yaşları ile ilgili de bilgi edinilebilen mezar taşlarından 7'sinde (2, 9, 15, 23, 25, 39, 47) *"Verdi toprağa nihâl-i cismini, Genç iken edip cihân-ı bi-vefâya elvedâ, Acır mı kendisi böyle civâna, Bâğ-ı âlemde nihâl-i serv iken, Fâni dünyâyı murâd almadan terk eyledim, Genç iken oldu verem hastalığıyla bi-mâr, Nev-civanlar ölmesinden ibret al"* gibi ifadelerle ölümün genç yaşta gerçekleştiğine dair göndermeler yapılmıştır. Bunun dışında özellikle ölümün kaç yaşında gerçekleştiğine dair ifadelerde de bulunulmuştur. Kişilerin ölüm yaşları on iki yaşında (45), on sekiz yaşında (46), yirmi iki yaşında (42), yirmi beş yaşında (53), yirmi yedi yaşında (55), kırk beş yaşında (27), elli yaşında (1), altmış üç yaşında (28), altmış sekiz yaşında (30), yetmiş yaşında (11, 21, 58) ve seksen beş yaşında (35) olarak belirtilmiştir. Sadece 1 mezar taşında (51) ölen kişinin ihtiyar olduğu manzumede geçirilmiştir.

Mezar taşı kitabelerinde sıklıkla karşılaşılan Allah'a yakarış ve af isteği cümlelerine 28 mezar taşında (5, 7, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 19, 20, 23, 27, 28, 30, 32, 33, 35, 36, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 55); ziyaret edenlerden dua isteği ifadelerine 4 mezar taşında (7, 29, 32, 48); insanların ibret alması için onlara nasihat veren cümlelere ise 15 mezar taşında (1, 3, 4, 7, 11, 14, 18, 19, 21, 23, 30, 31, 39, 47, 54) yer verilmiştir.

Sonuç

Osmanlı Devleti'nin önemli kentleri arasında yer alan Trabzon, tarihi ve kültürel mirası zengin merkezlerden biridir. Bu mirasın önemli bakiyelerinden olan mezar taşları açısından da önemli bir birikime sahiptir. Batılılaşma döneminin üslup özelliklerine hakim olan bu taşların pek çoğu ait olduğu hazirede korunarak günümüze ulaştırılamamıştır fakat kentte tarihe ve sanata duyulan saygı sayesinde sergileme alanları oluşturularak halkın beğenisine sunulmuştur. Bu anlamda zengin bir arşive sahip olan Sülüklü Mezarlığı, önemli bir noktada durmaktadır ve sayısız mezar taşına ev sahipliği yapmaktadır. Bu çalışmanın kapsamında olan 1875-1899 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin zor ve son zamanlarına denk gelen bir süreçte üretilmiş olan mezar taşları, sadece bir mezarın yerini belirtmesi için dikilen işlevsel gerekliliklerinin dışına çıkmış, üslup özellikleri ile döneme damgasını vuran sanat eserlerine dönüşmüştür.

19. Yüzyılın son çeyreğinde üretilen bu taşlar, kendi içerisinde bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda yüzyılın diğer taşları ile anlamlı bir benzerlik göstermektedir. Silindirik ve dikey dikdörtgen prizmal formlu Osmanlı mezar taşı geleneğine uygun olarak şekillendirilmiş bu taşlar, dönemin toplumsal değişimlerinin sanat eserlerine de yansıtıldığının altını çizen önemli

göstergelerdir. Yüzyıl boyunca devletin kılık-kıyafet üzerine yaptığı değişimler mezar taşlarının serpuşlarına yansımış; bir döneme damgasını vuran katibi kavuklar, nezkebler, dardağanlar yerini fes başlık tipine bırakmıştır. Kapsam dahilindeki taşlarda az sayıdaki örnekle sınırlı olsa da sarık tipi başlıklar, yüzyıl boyunca kullanılmaya devam etmiştir.

Yüzyılın ilk yıllarında kitabe metinlerinde Sülüs hattın daha çok kullanıldığı ve zamanla hattatların tercihlerinin Talik karakterli yazı stiline dönüştüğü açıktır. Hattatların ve şairlerin kendi kimliklerini mezar taşında belirtmesi yüzyılın sonuna doğru artış eğilimi göstermiştir ve dönem için bazı isimler tespit edilmiştir. Taşları yapan ustaların belirsizliği ise tüm yüzyıl boyunca yapılan taşlar için geçerliliğini korumaktadır. Bu belirsizliğin yanı sıra kitabe metinlerinin içeriğinde geçen isimler, soy ve sülale adları, kişilerin nereli olduklarını belirten yer adları, meslekleri ve kişileri tanımlayıcı ifadelerin tespit edilebilmesi ile dönemin toplum yapısı hakkında fikir sahibi olacak veriler elde edilmiştir. Bu yönleriyle arşiv belgesi özelliği taşıyan mezar taşları, süsleme unsurları açısından da önemli bilgiler vermekte, devletin batılılaşma sürecinde üretilen bu taşlar, motif dağarcığının ne şekilde değiştiğini, tekniklerin ne şekilde ilerlediğini göstermekte ve Osmanlı sanatçılarının değişen üsluplara hızlı bir biçimde adapte olduğunu kanıtlamaktadır.

Sülüklü Mezarlığı'nda bulunan 19. Yüzyıl tarihli mezar taşları, genel özellikleriyle dönemin payitahtı İstanbul'un "başkent üslubu" na uygun üretilmiş eserlerdir. Bu durum liman kenti olması sebebiyle başkent ile sıkı iletişimi olan kentin mezar taşlarının İstanbul'dan getirtilmiş olabileceğini ya da yerel sanatçı ve usta gruplarının başkentin sanatsal değerlerini çok yakından takip edebildiğini göstermektedir. Yapıldığı dönemden itibaren günümüze ulaşabilen bu mezar taşları, Trabzon kentinin kültürel mirasının zengin yönlerinden birini teşkil etmektedir ve günümüzde oldukça özen gösterilerek korunan değerleri arasında yer almaktadır.

Kaynakça / References

Bal, Mehmet Akif. (2016). Trabzon'da yok olan tarihi Müslüman mezarlıkları ve bunların Trabzon şehir kültürüne etkileri. In *I. Uluslararası Geçmişten Günümüze Trabzon'da Dini Hayat Sempozyumu Bildirileri* (Vol. II, pp. 687–710).

Belge, Hatice. (2018). *Trabzon mezarlıkları ve mezar anıtları* (Master's thesis, Karadeniz Teknik Üniversitesi).

Çal, Halit. (2019). Karadeniz Bölgesi'nde 18. yüzyıl kadın mezar taşları. In A. Budak & M. Yılmaz (Eds.), *Osmanlı sanatında değişim ve dönüşüm* (pp. 105–130). Literatürk Academia.

Çal, Halit. (2015). Türklerde mezar – mezar taşları. *Aile Yazıları, 8*, 295–332.

Duran, Gülnur. (2009). Serlevha. In *İslâm Ansiklopedisi* (Vol. 36, p. 567). Türkiye Diyanet Vakfı.

Eren, Sevinç. (2018). Trabzon Tavanlı Cami Haziresi 19. yüzyıl kadın mezar taşları. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, 46*, 91–122.

Eren, Sevinç. (2020). 19. yüzyıl geç dönem Osmanlı mezar taşlarının Trabzon Küçük İmaret Mezarlığı örneği üzerinden incelenmesi. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 6*(11), 345–363.

Eren, Sevinç. (2012). Trabzon Gülbahar Hatun Camii Haziresi'ndeki erkek mezar taşları. *Dini Araştırmalar, 15*(40), 222–246.

Eren, Sevinç. (2011). *Trabzon ili Gülbahar Hatun ve Tavanlı Camii hazireleri ile Küçük İmaret Mezarlığı'ndaki mezar taşları* (Doctoral dissertation, Gazi Üniversitesi).

Gedikli, İsmail. (2010). *Akçaabat yöresindeki Osmanlı dönemi mezar taşları* (Master's thesis, Ondokuz Mayıs Üniversitesi).

Kaya, Davut. (2021). *Trabzon Ayasofya Müzesi ile Boztepe Mezarlığındaki Osmanlı mezar taşları* (Master's thesis, Ondokuz Mayıs Üniversitesi).

Ölçay, Hülya. (2004). *Trabzon Sülüklü Şehir Mezarlığı 19. yüzyıl kadın mezar taşları* (Master's thesis, Gazi Üniversitesi).

Önal, Raziye Çiğdem. (2026). Trabzon Sülüklü Mezarlığı'nda bulunan 19. yüzyıl erkek mezar taşları – II (1825–1849). In 28. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (pp. 1345–1395).

Önal, Raziye Çiğdem. (2026). Trabzon Sülüklü Mezarlığı'nda bulunan 19. yüzyıl erkek mezar taşları – III (1850–1874). Karadeniz İncelemeleri Dergisi, 20(40), 159–194.

Tezcan, Hülya. (1995). Fes. In *İslâm Ansiklopedisi* (Vol. 12, pp. 415–416). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Yer, Kader. (2004). *Trabzon Sülüklü Şehir Mezarlığındaki 18. yüzyıl mezar taşları* (Master's thesis, Gazi Üniversitesi).

Yüksel, Murat. (2010). *Trabzon'da Türk-İslâm eserleri ve kitabeler* (Vols. 1–5). Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları.